

II 35.P

N. 11

R O K III

L I S T O P A D

1 9 3 6

**KOMUNIKAT
S A R P.**

**ORGAN STOWARZYSZENIA
ARCHITEKTÓW R. P.**

WARSZAWA, UL. CZACKIEGO 3-5 TELEFON 6-52-15

ORO-CONCO

BIURO INŻYNIERYJNEJ IZOLACJI

SP. Z OGR. ODP.

WARSZAWA, UL. WIDOK 23, TELEF. 5.04-88

NOWOCZESNE IZOLACJE

tarasów, dachów,
fundamentów, kotłowni,
jezdni mostowych,
s u t e r e n

EKSPERTYZY I PROJEKTY, RATOWANIA BUDOWLI ZAGROŻONYCH, ZARYSOWANYCH, O PODMYTYCH FUNDAMENTACH, RACJONALNE ODWODNIENIE, BADANIA NADWODNIONYCH TERENÓW POD BUDOWE

WŁASNE MATERJAŁY IZOLACYJNE OD WODY

WZOROWE WYKONANIE, DŁUGOLETNI DOŚWIADCZENIE

CONCO i ORO

Trocal

Nie topi się przy + 40° C.

Nie pęka przy - 20° C.

JEDYNY KRAJOWY WYSOKOWARTOŚCIOWY
MATERIAŁ WODOODPORNY

I. SINGER

ZAKŁADY
PRZEMYSŁOWE

„FELZYN i TROCAL”

WARSZAWA
KREDYTOWA 18. TEL. 5.18-48

KATOWICE
MARIACKA 25, TEL. 3.15-99

G D Y N I A
ŚWIĘTOJAŃSKA 71, TEL. 34-34

„FELZYTYN”

szlachetna wyprawa

„SKALENIT”

kamień szlachetny do elewacji i wnętrza we wszelkich barwach i barwach o najrozmaitszej strukturze

PIĘKNE EFECTY — NIEZWYKŁA TRWAŁOŚĆ

PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT KAMIENIARSKICH

WŁ. PRZECLAWSKI i J. WOJCIECHOWSKI

SPÓŁKA FIRMOWA

WARSZAWA, OŚWIĘCIMSKA Nr. 5. TELEFON 2.10-35

REJESTR SĄDU OKR. WYDZ. HANDL. L. 120/XLIII. RACHUNKI BIEŻĄCE: B.G.K. NR. 2758. K.K.O. M. WARSZAWY Nr. 1077

W Y K O N Y W A

ROBOTY KAMIENIARSKIE BUDOWLANE:
LICOWANIE PIASKOWCEM, GRANITEM, MARMUREM i ALABASTREM
POMNIKI Z PIASKOWCA I GRANITU
PROJEKTY, KOSZTORYSY, OFERTY

WARSZTAT, SKŁADY i BOCZNICA: OŚWIĘCIMSKA 5 (OCHOTA)

FIRMA WYKONAŁA ROBOTY KAMIENIARSKIE W GMACHACH:

MUZEUM NARODOWE § POLONIA § PRUDENTIAL § NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI § POMNIK
MARSZAŁKA J. PIŁSUDSKIEGO NA OKĘCIU § KOSZARY ZAMKOWE § KIEROWNICTWO MARYMARKI WOJENNEJ
DOMY J. GLASSA — ULICA MOKOTOWSKA — ULICA HOŻA § DOM ŁEPKOWSKIEGO i WIELE INNYCH

Inżynier JAN WEBER
BUDOWLANA SPÓŁKA AKCYJNA
Warszawa, ul. Świętokrzyska 20. tel. 2.17-32 i 2.51-38

MARMURY KIELECKIE
plaskowce, granity, bazalty, alabastry, marmury zagraniczne

Fabryka w Warszawie: ul. Koplińska 25, tel. 9.93-59 ■ Fabryka w Kielcach: ul. 3-go Maja 26, tel. 10-01

MORAWICA ■ BOLECHOWICE ■ ZAGÓRZE ■ ORŁOWIANKA ■ DĘBNIK
SZEWCZE ■ BARWINEK ■ ZELEJOWA ■ ZYGMUNTÓWKA

„SUPREMA”

Płyty budowlane do ścian działowych i izolacji zewnętrznej. Doskonała izolacja cieplna i głosowa. Nowoczesny materiał budowlany

Hurt

Fabryczny skład konsygnacyjny
D. T. H.

INŻ. ST. MARUSZEWSKI i S-KA

Warszawa, Narbutta 2. Telefon 8.77-23

Detail

Kopjowanie i oprawa planów
mat. i przybory kreślarskie
ST. SZYMAŃSKI i K. CYGAŃSKI
Warszawa, Wilcza 32, tel. 8.14-78

KAFLE STALOWE

„PIECE SZRAJBERA”

Sp. z o. o.

Warszawa, Grójecka 35, tel. 9.20-33

WYRÓB
KRAJOWY

Nowoczesne wnętrza ■ Nowoczesne podłogi ■ Podłogi gumowe

„RUBOLEUM”

WYRABIANE w jednolitych kolorach, w postaci marmurków oraz wzorzyste. Trwałe, elastyczne, tłumiące dźwięki, niepoślizgowe, odporne na wilgoć, kwasy, materiały żrące, łatwe w utrzymaniu czystości

ZAKŁADY KAUCZUKOWE
ZŁOTA 35. TEL. 5.33-49. 5.62-60

„PIASTÓW” S. A.

EKSPLOATACJA KONSTRUKCJI DACHOWYCH
I ŚWIETLIKÓW BEZKITOWYCH
pat. syst. Inż. Paradistała

PRZEDSIĘB. BUDOWLANE „ARCUS”
Warszawa, Zygmunowska 14, tel. 10.09-38

DŹWIGI ELEKTRYCZNE

OSOBOWE
TOWAROWE
SZPITALNE
POTRAWOWE
i t d.

Schody ruchome paternostry

BIURO TECHNICZNE

JULIAN KRAUSHAR

UL. WOJCIECHA GÓRSKIEGO 3
(Hortensja)

telefony: 505-29 i 227-83

Wytwórnia wyrobów betonowych i ksyololitowych
EDMUND SZMIDT

WARSZAWA, Al. Grójecka 56. Telefon 9.28-39

Stopnie, parapety okienne, posadzki i roboty w sztucznym marmurze i granicie oraz posadzki skalodrzewne.

Płytki cementowe „Lastic” hydraulicznie prasowane
Płytki „CEMAR” do licowania budynków

Rok założenia 1922

Wytwórnia wyrobów ze sztucznego kamienia

JAN JASICZEK Warszawa, Al. Jerozolimska 18, tel. 207-91
fabryka Czerniakowska 171/173, tel. 907-80

Stopnie, płyty okienne, okładziny ścienne, posadzki ksyolitowe.
Wszelkie roboty ze sztucznego kamienia

JULJAN GLASS
SKŁADY ŻELAZA

CENTRALA:

Warszawa, Al. Jerozolimska 41

Telef.: 9.82-71, 9.82-83, 9.95-99, 9.91-96

Adres telegraficzny: Jotglas — Warszawa

SKŁADY:

Wola, Prądyńskiego 26a, tel. 212-75

Plac Grzybowski 8, telefon 533-38

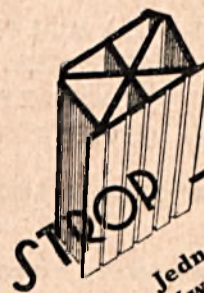
ODDZIAŁY:

Białystok, Artyleryjska 9, tel. 6-19

Łódź, 11-go Listopada 107, tel. 187-58

ŻELAZO handlowe, bednarskie, budowlane (betonowe, blacha żelazna czarna i ocynkowana, belki żelazne (dźwigary) i korytka.

STAL GRIFFEL DO ROBÓT ŻELBETOWYCH.

STROP-URSUS
Jedynocy zalety wszystkich stopniów drobnożebkowych, jest tani, trwały, lekki, ciepły, łatwy w wykonaniu i nieakustyczny
Obliczenia statystyczne i prospekty na żądanie.
Inż. arch. L. KARIO
Warszawa, Złota 28
telefony 502-20 i 608-08

N. 11

R O K III

L I S T O P A D

1 9 3 6

KOMUNIKAT

S A R P.

ORGAN STOWARZYSZENIA

ARCHITEKTÓW R. P.

WARSZAWA, UL. CZACKIEGO 3-5 TELEFON 6-52-15

Samyelski J. arch.

ROZSTRZYGNIĘCIE ARCHITEKTONICZNEGO KONKURSU POWSZECHNEGO Nr 70

Ogłoszonego przez Stowarzyszenie Architektów Rzeczypospolitej Polskiej na fragmenty wnętrz przeznaczonych do Pawilonu Polskiego na międzynarodowej wystawie w Paryżu w 1937 r.

GRUPA A: I nagroda — praca nr. 34 — autor Konstanty Danko (ASP). II nagroda — praca nr. 4 — Olgierd Szlekys. GRUPA B: I nagroda — praca nr. 16 autor arch. Barbara Brukalska (SARP). II nagroda — praca nr. 20 — autor arch. dr. Stefan Sienicki (SARP). Grupa C: I nagroda — praca nr. 5 — autor arch. Barbara Brukalska (SARP). II nagroda — praca nr. 23 — autor arch. dr. Stefan Sienicki (SARP). GRUPA D: I nagroda praca nr. 14 — autor arch. Barbara Brukalska (SARP). GRUPA E: I nagroda praca nr. 13 — autor arch. Barbara Brukalska (SARP). II nagroda — praca nr. 15 — autor arch. Barbara Brukalska (SARP). GRUPA F: Nagrody równorzędne: praca nr. 11 — autorzy — Kucharski Stanisław, Sowicki Władysław i Stecowicz Marian (ASP) — praca nr. 36 — autorzy arch. Kamler Kazimierz i arch. Kierzkowski Janusz, — praca nr. 43 — arch. Bożenna Maliszowa i arch. Bolesław Malisz (SARP).

Zakupy: praca nr. 12 — autorzy — Kucharski Stanisław, Sowicki Władysław i Stecowicz Marian (ASP), — praca nr. 17 — autor arch. Barbara Brukalska (SARP) — praca nr. 27 — autorzy arch. Nina Jankowska i arch. Stanisław Doruchowski (SARP), — praca nr. 30 — autor arch. Jan Bogusławski, — praca nr. 31 — autor arch. Jan Bogusławski (SARP), — praca nr. 41 — autorzy: arch. Jerzy Hryniewiecki, arch. Stefan Listowski, rzeźby Antoni Kenar.

SEKRETARZE KONKURSU:

inż. arch. Eugeniusz Piotrowski,
inż. arch. Zygmunt Skibniewski.

K O N K U R S N r 6 6

Zarząd Oddziału SARP. w Łodzi ogłasza na zlecenie Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi konkurs powszechny na projekt szkicowy Gmachu Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi.

Nagrody: 1-sza — 2500 zł., II-ga — 1500 zł., ew. zakup lub III-cia — 500 zł.
Termin składania prac upływa dnia 25 stycznia 1937 roku.

Program i warunki wraz z podkładami nabywać można w Sekretariacie Oddziału Warszawskiego (Czackiego 3/5) oraz w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi ul. Sterlinga 24.

KOMUNIKAT SARP

ORGAN STOWARZYSZENIA ARCHITEKTÓW R.P.

WYCHODZI W PIERWSZEJ POŁOWIE KAŻDEGO MIESIĄCA

WARSZAWA, ul. CZACKIEGO 3-5 • TELEFON 6-52-15

L I S T O P A D

1 9 3 6

N° 11

SARP LICZY OBECNIE OKOŁO 1000 CZŁONKÓW •
SARP JEDNOCZY ARCHITEKTÓW ROZPROSZONYCH
NA TERENIE CAŁEJ POLSKI • UTRZYMANIE BEZPO-
SREDNIEJ ŁĄCZNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI
CZŁONKAMI SARP STAJE SIĘ JUŻ NIEMOŻLI-
WOŚCIĄ • W TYCH WARUNKACH WŁASNE PISMO
JEST NIEZBĘDNE • KOMUNIKAT MA SPEŁNIĆ ROLĘ
TAKIEGO ŁĄCZNIKA • ZNALEŚĆ SIĘ W NIM PO-
WINNY WYNIKI PRAC, ZARÓWNO ZARZĄDU GŁÓW-
NEGO, JAK I ODDZIAŁÓW, SEKCJI I KOMISJI •
KOMUNIKAT MA DAĆ PRZEKRÓJ NASZEGO ŻYCIA
ZAWODOWEGO I ORGANIZACYJNEGO, MA OD-
ZWIERCIADLAĆ PRĄDY NURTUJĄCE OBECNIE W POL-
SKIEJ SPOŁECZNOŚCI ARCHITEKTONICZNEJ • WZY-
WAMY ZATEM WSZYSTKICH KOLEGÓW DO NAD-
SYŁANIA NAM MATERIAŁÓW • KAŻDY WYGŁO-
SZONY REFERAT, KAŻDY WYNIK CIEKAWSZEJ
DYSKUSJI POWINIEN DOTRZEĆ, ZA POŚRED-
NICTWEM KOMUNIKATU, DO OGÓŁU KOLEGÓW

MATERIAŁY PRAC III WALNEGO ZEBRANIA STOWARZYSZENIA ARCHITEKTÓW RZECZPLITEJ POLSKIEJ

CHCĄC ZAZNAJOMIĆ WSZYSTKICH KOLEGÓW Z TREŚCIĄ I WYNIKAMI OBRAD III WALNEGO ZEBRANIA SARP, PODAJEMY MATERIAŁY, STANOWIĄCE PODSTAWĘ I WYNIKI PRAC ZEBRANIA.

T R E Ś Ć.

I. SPRAWOZDANIA:

- a) ZARZĄDU GŁÓWNEGO.
- b) ODDZIAŁÓW.
- c) KOMISJI REWIZYJNEJ.
- d) SEKCJI POLSKIEJ C. P. I. A.
- e) FUNDUSZU ZAPOMOGOWEGO.
- f) KOMISJI LIKWIDACYJNEJ B. Z. S. A. P.

II. REFERATY I UCHWAŁY:

- a) SZKOLNICTWO ZAWODOWE ŚREDNIE.
- b) AKCJA O ROBOTY PUBLICZNE.
- c) BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE.
- d) ZABUDOWA MIAST.
- e) BUDOWNICTWO WIEJSKIE.
- f) PRZEPISY OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ I GAZOWEJ (W ZAKRESIE BUDOWNICTWA).
- g) STOSUNEK ZAWODOWY ARCHITEKTA-PRACODAWCY DO ARCHITEKTA-PRACOWNIKA.
- h) NORMY WYNAGRODZEŃ ZA PRACE ARCHITEKTONICZNE.

III. DYREKTYWY I OPINIE DLA ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

IV. CZĘŚĆ ORGANIZACYJNA.

I.

S P R A W O Z D A N I A

a) SPRAWOZDANIE SZCZEGÓLWE Z CZYNNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

Sprawozdanie niniejsze obejmuje cały okres pracy Zarządu Głównego i organów S. A. R. P., powołanych przez I-sze Walne Zebranie naszego Stowarzyszenia, w dniach 30 czerwca i 1 lipca 1934 roku, czyli obejmuje okres 2-ech lat i 3 miesięcy.

Z tego jednak okresu pracy wymienionych władz i organów S. A. R. P., do dnia 1 stycznia bieżącego roku, zostało już przedstawione sprawozdanie II-emu Walnemu Zebraniu S. A. R. P. na Zjeździe w Katowicach w dniach 4 i 5-ego stycznia b. r.

Sprawozdanie to zostało przez II-gie Walne Zebranie S. A. R. P., po przedyskutowaniu, przyjęte do zatwierdzającej wiadomości, — co pozwala nam na zredukowanie obecnego sprawozdania do okresu od 1-go stycznia do dni ostatnich.

Przedtem jednak Zarząd Główny S. A. R. P. chciałby przedstawić do wiadomości Walnego Zebrania cyfrowe dane dotyczące ogólnego ruchu członków wewnątrz naszego Stowarzyszenia, gdyż charakteryzują one z jednej strony rozwój Stowarzyszenia, a z drugiej — zachodzące w nim zmiany.

Ruch ten wyraża się w cyfrach następujących:

Na dzień I-go Walnego Zebrania do S. A. R. P-u należało . . . 393 członków

Na dzień III-go Walnego Zebrania do S.A.R.P-u jest zapisanych . . . 840 „

przyrost więc wynosi . . . 447 członków

Przechodząc do szczegółowego sprawozdania z ostatniego okresu prac i czynności Zarządu Głównego, czyli okresu po II-gim Walnym Zebraniu SARP-u, — ze względu na wielce ograniczony czas trwania Zjazdu i wielką objętość porządku jego obrad, dalej będę redukowałam to sprawozdanie do najbardziej zwartej charakterystyki, na poszczególnych odcinkach dokonanych czynności Zarządu Głównego i organów SARP.

1. Sprawy wewnętrzne SARP.

W okresie sprawozdawczym skład personalny Zarządu Głównego, po rezygnacji zgłoszonej przez Kolegów Trzczińskiego i Stefanowicza, — wyborem Rady SARP, został uzupełniony przez Kolegów — Dygata i Lacherta.

Praca Zarządu Głównego szła w tym czasie po linii dalszej realizacji statutowych zadań SARP-u, w oparciu o zatwierdzony przez II-gie Walne Zebranie Pegulamin pracy wewnętrznej SARP.

W pracy tej Zarząd Główny w dalszym ciągu stał na stanowisku, przyjętej uprzednio, a podanej do wiadomości Kolegów, Deklaracji programowej (patrz Komunikat SARP, z listopada 1934). Praca ta, jak i uprzednio, była prowadzona na 2-ch zasadniczych odcinkach pracy wewnętrznej — na torze organizacyjnym i na torze fachowym.

Tor I-szy, czyli organizacyjny — objęli:

Wice-prezes Kol. Brukalski,
Sekretarz Generalny Kol. Bursze,
oraz Kol. Kol. Piotrowski i Gomóliński.

Tor II-gi, czyli fachowy — objęli:

Wice-prezes Kol. Syrkus,
oraz Koledzy Lachert, Makowiecki i Dygat.

Prace Toru I-ego w Zarządzie Głównym szły po linii współpracy z Komisjami powołanymi przez Zarząd Główny w porozumieniu z Zarządem Oddziału Warszawskiego SARP, a mianowicie:

z Komisją Ustawodawstwa Budowlanego
„ Polityki Mieszkaniowej,
„ Norm Wynagrodzeń i Etyki Zawodowej,
„ Szkolnictwa Zawodowego i
„ Przemysłu Budowlanego.

Komisja Ustawodawstwa Budowlanego. Początkowy skład Komisji, pod przewodnictwem Kol. K. Liera, podany został w Komunikacie S.A.R.P. Nr. 7. Po zrzeczeniu się Kol. K. Liera, przewodniczącym mianowany został Kol. A. Paprocki ze składem Komisji następującym: Kol. Kol. K. Lier, S. Hempel, M. Goldberg, P. Kwiek, S. Różański, T. Nowakowski, G. Trzcziński, T. Jankowski, J. Puterman. Zmieniony skład Komisji rozpoczął pracę w końcu października 1935 roku. W okresie sprawozdawczym odbyło się 12 zebrań Komisji. Wyniki prac Komisji podane zostaną do wiadomości Kolegów przy omówieniu p. 24 a porządku obrad.

Komisja Polityki Mieszkaniowej ustaliła na pierwszym posiedzeniu w dniu 19.VI.35 zakres swojej działalności. Mianowicie Komisja uznała się za organ fachowy i doradczy dla Zarządu S.A.R.P. w sprawach polityki mieszkaniowej, oraz za

organ czuwający nad popularyzacją znajomości spraw polityki mieszkaniowej wśród członków S.A.R.P. i organizujący w tych sprawach współpracę z innymi instytucjami.

W tym zakresie Komisja wydała opinię o opracowywanej, pod kierunkiem Dyr. J. Strzeleckiego, odpowiedzi polskiej na ankietę mieszkaniową Ligi Narodów, biorąc również, na zlecenie Zarządu Głównego S.A.R.P., udział przez swych przedstawicieli w poświęconych tej sprawie posiedzeniach Komitetu Badań Polityki Mieszkaniowej, powołanego przez Zarząd Miejski m. st. Warszawy.

Komisja wystąpiła ponadto do Zarządu Głównego z inicjatywą nawiązania współpracy SARP-u z Polskim Towarzystwem Reformy Mieszkaniowej w sprawie studiów nad zagadnieniem zwalczania „ruder” mieszkaniowych, oraz opracowała plan odnośnej akcji.

W sprawie tej został już obecnie nawiązany kontakt pomiędzy Zarząd Głównym a Polskim Towarzystwem Reformy Mieszkaniowej, w wyniku którego Komisja otrzymała od Zarządu Głównego polecenie wybrania delegatów SARP dla współpracy z Polskim Towarzystwem Reformy Mieszkaniowej. W skład delegatów weszli Koledzy: Antoni Jawornicki, Juljusz Żakowski, oraz K. Kostanecki.

W skład Komisji Norm Wynagrodzeń i Etyki Zawodowej z nominacji Zarządu Głównego weszli Koledzy: Bursze, Paprocki, Puterman, Nowakowski, Lachert, Żakowski. W toku Prac Komisji zaproszeni zostali Koledzy: Adamski, Dickstein, Fedorowicz, Więckowski, Karpowicz, Kwiek, Hempel.

Komisja odbyła ogółem 23 posiedzenia. Po ustaleniu programu prac Komisji, rozpoczęto pracę nad określeniem obowiązków zawodowych architekta. Pracę tę, opartą na materiałach zebranych z poszczególnych instytucji rządowych i P.K.N. wykonano całkowicie w odniesieniu do:

- 1) szkicu,
- 2) projektu 1 : 100 z obliczeniami statycznymi.

Odnośny materiał będzie przedstawiony Kolegom przy omówieniu p. 23 porządku obrad Zjazdu.

W tym dziale pozostają w Komisji do opracowania:

- 1) Kosztorysy,
- 2) rysunki robocze i
- 3) kierownictwo robót, do którego materiał jest całkowicie zebrany i zestawiony.

Na zlecenie Zarządu Głównego szereg ostatnich posiedzeń poświęciła Komisja omówieniu norm wynagrodzeń, jako sprawy pilnej.

Po sporządzeniu szeregu wykresów porównawczych i bardzo szczegółowej dyskusji Komisja przyjęła normy wynagrodzeń, które Zarząd Główny przedstawi Kolegom przy p. 23 porządku obrad Zjazdu.

W okresie sprawozdawczym Komisja opracowała ponadto:

- 1) wniosek do projektu norm wynagrodzeń za prace statyków i konstruktorów, przesłany przez Związek Polskich Inżynierów Budowlanych.
- 2) Minimalne stawki wynagrodzeń dla młodych architektów, zatrudnionych w biurach lub na budowie.

Ustalono mianowicie, że minimalne wynagrodzenie dla architektów lub techników o kwalifikacjach równorzędnych, powinno wynosić, przy 7-miu godzinach pracy, — 250 złotych miesięcznie netto (t. j. po potrąceniu ewentualnych świadczeń), lub 1.50 zł. za godzinę również netto.

Zatrudnienie pracownika — architekta bezpłatne, dopuszczalne jest jedynie przy wykonywaniu przez architekta — pracodawcę pracy honorowej.

Pomimo starań, Komisji nie udało się otrzymać materiału zagranicznego, dotyczącego norm wynagrodzeń i obowiązków architekta, z wyjątkiem norm angielskich,

dostarczonych jej przez Zarząd Główny SARP. Uchwała Zjazdu Delegatów w Katowicach o przesłaniu przez Oddziały Prowincjonalne materiału zebranego przez te Oddziały, a dotyczącego norm wynagrodzeń, nie została przez żaden z Oddziałów wykonana.

Komisje — Szkolnictwa Zawodowego i Przemysłu Budowlanego — są w stadium organizacji.

Sprawozdanie z prac Toru II-ego w Zarządzie Głównym — złoży Kolega Szymon Syrkus.

Organizacja Oddziałów.

Zarząd Główny zatwierdził powstanie placówki SARP w Kaliszu, przydzielając ją organizacyjnie do Oddziału w Łodzi, placówkę zaś w Zakopanem, przydzielił do Oddziału Krakowskiego.

Sprawozdanie z działalności Sądu Fachowego i Sądu Koleżeńskiego złożą Koledzy Przewodniczący tych organów SARP-u.

2. Konkursy.

W okresie od dnia pierwszego Walnego Zebrania SARP do doby obecnej, przy współudziale Zarządu Głównego i wszystkich Oddziałów SARP, ogłoszono 37 konkursów architektonicznych, — w tym 21 powszechnych i 16 ograniczonych.

W wyniku tych konkursów 12 projektów jest realizowanych przez laureatów konkursowych, 6 jest jeszcze w tej chwili nie rozstrzygniętych, pozostałe zaś stanowią albo zadania na typy (4), albo nie realizowane, a częściowo realizowane wbrew wynikom konkursu lub z pominięciem autorów nagrodzonego projektu, co np., według wiadomości otrzymanych przez Zarząd Główny, ma miejsce przy budowie Muzeum Ziemi Pomorskiej w Toruniu, czego jednak Zarząd Główny nie mógł sprawdzić, gdyż na wielokrotne w tej sprawie listy do Zarządu Oddziału SARP w Toruniu, — odpowiedzi nie otrzymał.

Kolegium Sędziów i Sekretarzy konkursowych oddzielnego sprawozdania nie składa, gdyż za okres po II-gim Walnym Zebraniu, nic aktualnego nie ma do zanotowania.

3. Pośrednictwo pracy i bezrobocie.

Zarząd Główny, w wykonaniu uchwały I-go Zjazdu Delegatów, po przeprowadzeniu ankiety przez S.B.P.P. oraz opracowaniu opinii przez Komisję Norm Wynagrodzeń, przyjął zasadę minimalnego wynagrodzenia architektów młodych, pracujących w pracowniach prywatnych. Zasady te zostały podane do wiadomości ogółu Kolegów za pośrednictwem Oddziałów SARP, oraz Komunikatu.

Na wniosek S.B.P.P. Zarząd Główny uchwalił zwolnienie Kolegów bezrobotnych, zarejestrowanych w S.B.P.P., z obowiązku uiszczania składek na rzecz Zarządu Głównego za cały okres trwania bezrobocia danego Kolegi, oraz wystąpił do Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z propozycją zatrudnienia w Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych bezrobotnych inżynierów - architektów.

Zarząd Główny nadmienia w tym miejscu o dodatnich wynikach pracy S.B.P.P., w zakresie dostarczania pracy Kolegom bezrobotnym.

4. Organizacje pokrewne.

a) N.O.I.

Zgodnie z uchwałą II-go Walnego Zebrania SARP, Zarząd Główny wystąpił do N.O.I. z prośbą o skreślenie naszego Stowarzyszenia z listy członków N.O.I. oraz wycofał swych Delegatów — obserwatorów z Rady Głównej N.O.I.

Jednocześnie Zarząd Główny zadeklarował gotowość współpracy z N.O.I. we wszystkich kwestiach leżących w sferze wspólnych zainteresowań.

b) Porozumienie Stowarzyszeń Wolnych Zawodów.

Uznając za pożyteczne stworzenie organizacji, mającej na celu obronę wolnych zawodów i pracy umysłowej, Zarząd Główny podpisał wraz z Kołem Adwokatów R. P. i Klubem Lekarzy Polskich statut porozumienia Stowarzyszeń Wolnych Zawodów. Statut ten został zarejestrowany w Komisariacie Rządu.

5. Sprawy zagraniczne.

a) Współpraca z zagranicą.

Komisja Współpracy z Zagranicą nawiązała kontakt z ugrupowaniami architektów zagranicznych, celem wymiany pism architektonicznych. Poza tym przygotowała udział w organizacji wycieczki architektów Polskich na Międzynarodowy Zjazd Architektów w Sowieciech. Zjazd ten został odłożony do wiosny roku 1937.

b) Kongresy.

Zarząd Główny przyjął sprawozdanie Delegatów na XIII-ty Międzynarodowy Kongres C. P. I. A. w Rzymie. Sprawozdanie to zostało podane do wiadomości Kolegów w Komunikacie Nr. 9 SARP.

Wystany na Kongres specjalny numer „Architektury i Budownictwa”, poświęcony architekturze polskiej, a opracowany przez Komisję Propagandy Zagranicznej SARP wspólnie z Komitetem Redakcyjnym „A.i.B.” wywołał, według oświadczenia Ministerstwa Spraw Zagranicznych, duże zainteresowanie zagranicą i przychylną opinię ze strony zarówno instytucji jak i organizacji fachowych.

c) Wystawy.

Zarząd Główny, na skutek wystąpienia Towarzystwa Polsko-Włoskiego imienia Leonarda da Vinci, nawiązał kontakt z Prezesem Muzeum w Brukseli, p. Tulpnickim, dla zorganizowania Polskiego Działu w Międzynarodowym Muzeum Zabytków Architektury oraz Architektury Współczesnej, w celu ochrony obiektów sztuki architektonicznej na wypadek wojny lotniczej.

Obecnie Zarząd Główny współpracuje z Komisarzem Rządowym Działu Polskiego na Międzynarodowej Wystawie w Paryżu w roku 1937, przy organizowaniu na tej wystawie pokazu polskiego dorobku architektonicznego z ostatnich lat 12.

d) delegacja do C.P.I.A.

Zarząd Główny zmniejszył skład osobowy delegacji do C.P.I.A. W obecnej chwili przewodniczącym delegacji jest Kol. A. Gravier, członkami Koledzy: Stefan Majewski, Stanisław Marżyński, i Lech Niemojewski.

Sprawozdanie z prac Delegacji złoży Kol. A. Gravier.

6. Ustawa Budowlana i uprawnienia.

a) Zagadnieniem najbardziej absorbującym Zarząd Główny w okresie sprawozdawczym była nowelizacja Ustawy Budowlanej.

Natychmiast po Zjeździe w Katowicach Zarząd Główny opracował wraz z Komisją Ustawy Budowlanej memoriał, w którym umieszczając in extenso uchwałę II-go Zjazdu w Katowicach, dał wyraz swemu stanowisku wobec zamierzonej przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nowelizacji Ustawy Budowlanej.

Memoriał ten został przesłany do Departamentu Budowlanego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz złożony na specjalnej audiencji na ręce p. Ministra Raczkiewicza. Na skutek tej interwencji Departament Budowlany Ministerstwa Spraw Wewnętrznych odstąpił od proponowanych przez siebie zmian w artykule 362.

Jednak w wyniku ostatecznym zgłoszony został do Sejmu projekt noweli Ustawy Budowlanej w której art. 362 otrzymał brzmienie niezgodnione z przedstawicielami SARP.

Zarząd Główny, uważając, że proponowana redakcja art. 362 jest niepożądanym rozszerzeniem uprawnień inżynierów innych zawodów, postanowił sprzeciwić się jej na terenie Sejmu. Na podstawię wniosków, nadesłanych przez Oddziały Katowicki, Krakowski i Lwowski, Zarząd Główny opracował projekt redakcji art. 358, 361 i 362, oraz przeprowadził obronę swego stanowiska na terenie Komisji Sejmowej przez swoich przedstawicieli.

W wyniku tego przyjęcia została przez oba ciała ustawodawcze i ogłoszona w Dzienniku Ustaw nowsła rozporządzenia Pana Prezydenta R. P. z dnia 8.II.1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli, w której artykuły 358, 361 i 362 otrzymały brzmienie idące całkowicie po linii propozycji Zarządu Głównego SARP.

W obecnej chwili, na skutek zaproszenia Departamentu Budowlanego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Zarząd Główny bierze udział w opracowywaniu przepisów wykonawczych do artykułów znowelizowanej Ustawy, dotyczących uprawnień budowlanych.

W omawianej akcji Zarząd Główny SARP spotkał się z wydatną pomocą Zarządów Oddziałów SARP. w Katowicach, Krakowie i Lwowie, które swoim działaniem przyczyniły się do powstania dojrzałej opinii w tej sprawie, a także z pomocą na terenie „Związku Miast Polskich” i „Towarzystwa Urbanistów Polskich”.

Zarząd Główny SARP stwierdzając, że ten skoordynowany wysiłek przyczynił się do pomyślnego wyniku prowadzonej akcji, w tym miejscu wyraża wymienionym Organizacjom swoje podziękowanie.

b) Na życzenie Referenta Komisji Budowlanej Sejmu, Zarząd Główny wydał, za pośrednictwem, Komisji Ustawodawstwa Budowlanego, opinię o poprawkach Związku Izb Rzemieślniczych do projektu rządowego noweli Ustawy Budowlanej.

c) W sprawie uprawnień w zakresie wykonawstwa budowlanego Zarząd Główny uzgodnił ze Stow. Zaw. Przem. Budowl., Związkiem Polskich Inżynierów Budowlanych, Związkiem Izb Rzemieślniczych, oraz Związkiem Samodzielnych Budowniczych i Kierowników Robót (Katowice), tezy, które zostały przedstawione w Ministerstwie Przemysłu i Handlu w związku ze znowelizowaną Ustawą Przemysłową, a w szczególności art. 145 tej Ustawy. Na skutek inicjatywy Zarządu Głównego, Stowarzyszenie Zawodowe Przemysłowców Budowlanych przystąpiło do organizacji stałej Komisji Porozumiewawczej, złożonej poza SARP z przedstawicieli wymienionych wyżej Organizacji. Komisja ta miałaby na celu pracę nad zagadnieniami dotyczącymi reformy uprawnień w zakresie wykonawstwa Budowlanego.

Romuald Miller

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI SEKCYJ S.A.R.P.

(TOR II-gi ZARZĄDU GŁÓWNEGO)

Zanim przejdę do krótkiego sprawozdania z działalności sekcji, przypomnę pokrótce system pracy, zmontowany przez Zarząd Główny, zgodnie ze Statutem SARP.

Z chwilą reorganizacji dawnych Stowarzyszeń, które połączyły się w jedno wielkie Stowarzyszenie, przyjęta uprzednio metoda pracy musiała ulec zmianie. Stało się wręcz niemożliwą rzeczą zbierać w s z y s t k i c h członków S.A.R.P., i tak jak to miało miejsce przedtem, poddawać wspólnej dyskusji interesujące ogół członków zagadnienia.

Praca S.A.R.P. została więc świadomie zróżnicowana. Prowadzona jest na d w ó c h t o r a c h. T o r p i e r w s z y — o r g a n i z a c y j n y — obejmuje bieżące zagadnienia życia zawodowego i normuje je. Organami tego toru są Komisje, których działalność zreferował prezes kolega R. Miller w sprawozdaniu Zarządu Głównego. T o r d r u g i — f a c h o w y, o którym mam mówić, zajmuje się zasadniczymi zagadnieniami życia architektonicznego, bada je i stwarza podstawy przyszłego rozwoju zawodu architekta. Praca na torze drugim, która objąć powinna ogromny kompleks zagadnień, musiała być w dalszym ciągu zróżnicowana: inicjatywa podjęcia tego czy innego zagadnienia i organizacji pracy nad nim, pozostawiona jest kolegom. Tor drugi pragnie wciągnąć w orbitę swej działalności możliwie szerokie rzesze architektów, zarówno starszych, rozporządzających dużą kulturą, nabytą przez studia i długoletnie wykonywanie zawodu, oraz doświadczeniem w życiu organizacji architektonicznych, jak i młodych, którzy nie mają jeszcze tego doświadczenia, ale którzy wnoszą swoje zdecydowane dezyderaty i swoje nastawienie społeczne. Współpraca dwóch pokoleń nad tym samym zagadnieniem dać może bardzo dobre rezultaty.

Bez względu na to, w jaki sposób w obecnych warunkach poszczególni koledzy zarabiają na życie, wszyscy zdają sobie sprawę, że nie jest głównym celem zawodu architekta czynić zadość potrzebom cienkiej warstwy posiadaczy, jak to było i jest dotychczas. Jesteśmy częścią społeczeństwa i mamy w jego życiu określone zadanie do spełnienia: służyć jako architekci interesom mas pracowników fizycznych i umysłowych.

Jeżeli zagadnienia, jakie nasuwają się w trakcie wykonywania zamówień dla tej c i e n k i e j warstwy, dadzą się przeważnie rozwiązać w pojedynkę, to praca architektoniczna dla mas wiejskich i miejskich wysuwa cały szereg zupełnie nowych problemów, którym samemu podołać nie można. Każdy z nas interesuje się niewątpliwie jakimś odcieniem tego ogromnego kompleksu zagadnień, który zmieścić można w trzech słowach: a r c h i t e k t u r a d l a m a s. Wiemy, że i inni Koledzy interesują się tem samym zagadnieniem, sądzimy więc, że dojrzała możliwość metodycznej kolektywnej pracy nad nim na terenie S.A.R.P. W myśl regulaminu organizacyjnego sekcji S.A.R.P. z dn. 28.12.1934 r., powinna z inicjatywy tego z kolegów, który ujawni w tym wypadku dostateczną energię, powstać odnośna SEKCJA.

Dotychczas powstały następujące sekcje:

Sekcja reformy pracy architektonicznej — przew. Kol. Jankowski J.

Sekcja zabudowy m. st. Warszawy — przew. Kol. Kol. Gutt i Makowiecki,

Sekcja budownictwa wiejskiego — przew. Kol. Kalinowski,

Sekcja L.O.P.P. — przew. Kol. Płoski,

Sekcja wnętrz — przew. Kol. Proszyński,

Sekcja oświetleniowa — przew. Kol. Łowiński (Sekcja ta pracuje wspólnie ze Stow.

Elektryków Polskich, co jest słuszną metodą rozwiązywania tego rodzaju zagadnień).

Oczywiście wymienione tu sekcje nie wyczerpują całokształtu zagadnień, jakie

stają przed nami. Rozważanie abstrakcyjnych problematów plastycznych, funkcjonalizmu czy udoskonaleń technicznych w odniesieniu do pojedynczych domów prywatnych — jest zamykaniem oczu na istotną potrzebę i wypływające z niej istotne nasze zadania jako związku zawodowego architektów. Dopiero architektura, pojęta masowo, stwarza dla sekcji S.A.R.P.-u pole do rozwiązania we właściwej skali — plastyki, techniki, funkcjonalizmu.

Zbyt krótki dystans dzieli nas od zapoczątkowania tej pracy, abyśmy mogli definitywnie zdać sprawę z dotychczasowej działalności i z koordynacji prac zarówno drugiego toru, jak obu torów razem. Ale już w ciągu tego krótkiego, bo dwuletniego zaledwie okresu, okazało się, że tereny prac poszczególnych sekcji i komisji zazębiają się wzajemnie i że istnieje konieczność porozumienia i dzielenia się rezultatami prac z ogółem kolegów w postaci żywego słowa i w „Komunikacie S. A. R. P.“. Wspólne zebrania przewodniczących Komisji i Sekcji z Zarządem Głównym były może jednymi z najbardziej interesujących w życiu naszej organizacji. Koledzy, biorący w nich udział — a były to jednostki aktywne, które zmontowały poszczególne sekcje — mieli możliwość wzajemnego zetknięcia się — następowało wyładowanie nagromadzonej energii — szybkie porozumienie — poszczególne zagadnienia wychodziły niejako z ram sekcji i stawały się tym, czym są istotnie: ogniwem w łańcuchu jednego wielkiego problemu: Architektury. Przekonałiśmy się na tych zebraniach, że nurt życia wewnętrznego SARP skierowany jest we właściwe łozysko — ale że jest za powolny. Wiele palących zagadnień leży odłogiem. Powinno powstać we w s z y s t k i c h oddziałach o wiele więcej ognisk pracy SARP-u. Jest to w chwili obecnej koniecznością. Na całym świecie ścierają się teraz poglądy na to, czym powinna być kultura i jedna z jej dziedzin, architektura. Przemijające i zmienne czynniki polityczne starają się podporządkować sobie budownictwo. Naskutek słabości i nieprzygotowania architektów do walki o realizację swoich poglądów przeżyliśmy bolesne rozczarowania co do rozwoju architektury w takich krajach, gdzie niedawno jeszcze stała ona bardzo wysoko. Ostatnio nawet widzimy ten upadek i w tych krajach, gdzie powstały wszelkie zewnętrzne warunki, aby budownictwo mogło rozwijać się wspaniale. Jednocześnie wiemy, jak potężną siłą jest związek zawodowy i jak wiele mógłby zdziałać w takim kierowaniu sprawami architektury, ażeby nie dopuścić do tracenia energii na zbaczanie ze słusznej drogi i wracanie na nią z fatalnym w skutkach opóźnieniem.

Sytuacja w mieście stoł. Warszawie jest jaskrawą ilustracją tego, ilebyśmy zdziałać mogli dla całej bez wyjątków ludności, gdybyśmy wcześniej mieli wypracowany wspólny pogląd na zaspokojenie potrzeb architektonicznych i urbanistycznych. Moglibyśmy wtedy walczyć o jego realizację, zwłaszcza, że Zarząd Miejski zaangażował ostatnio kilkudziesięciu architektów, energię wykonawczą dotychczas w historii rozwoju Warszawy niespotykaną.

Program robót publicznych, zreferowany przez kol. Żakowskiego, jest już krokiem naprzód na drodze walki o realizację poglądów SARP. Ale by walka ta była skuteczna, kadry architektów, współpracujących z nami w sekcjach i w Komisjach muszą być coraz liczniejsze i coraz bardziej skonsolidowane nie tylko w Warszawie, ale i na terenie całej Polski. Tempo życia społecznego i przesunięć ekonomicznych stwarza z jednej strony olbrzymie możliwości pracy, z drugiej zaś niebezpieczeństwo, że pracy tej nie podolamy. To mogłoby się odbić fatalnie na najżywotniejszych interesach naszego zawodu i całego społeczeństwa. W obliczu tego niebezpieczeństwa Zarząd Główny wzywa Zarządy Oddziałów Prowincjonalnych do podjęcia intensywnej pracy nad tworzeniem sekcji i do współpracy z sekcjami istniejącymi i z Zarządem Głównym na terenie drugiego toru.

S. Syrkus

BILANS ZAMKNIĘCIA ZARZĄDU GŁÓWNEGO STOWARZYSZENIA ARCHITEKTÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

na dzień 1.III.1936 r.

(za II-gi rok budżetowy 1.III.35 — 1.III.36)

W i n i e n:

Wydatki w II roku budżetowym	
1935/36	14.328,95
Pozostałość w Kasie na 1.III.36	1.454,79
Dłużnicy (zaległe składki)	2.347,00

zł. 18.130,74

M a:

Nadwyżka wpływów z I-go ro- ku budżetowego	265,47
Dochód w II roku budżetowym	
1935/36	17.865,27

zł. 18.130,74

SKARBNIK S.R.R.P.

(—) Eugenjusz Piotrowski
Inż. arch.

RACHUNEK DOCHODÓW I WYDATKÓW w II-im roku budżetowym 1.III.35 — 1.III.1936 r.

W y d a t k i:

Sekretariat	2.002,01
Lokal	2.463,26
Składki członkowskie	530,32
Dochody niestałe	6.336,20
Konkursy	135,00
Komunikat S.A.R.P.	2.837,16
Naczelna Organizacja Inżynierów	25,00
Nadwyżka wpływów w roku	
1935/36	1.454,79

Razem: 15.783,74

D o c h o d y:

Sekretariat	160,00
Lokal	1.322,67
Składki członkowskie	5.551,25
Dochody niestałe	6.186,40
Konkursy	1.523,90
Komunikat S.A.R.P.	774,05
Nadwyżka wpływów z roku	
1934/35	265,47

Razem: 15.783,74

SKARBNIK S.R.R.P.

(—) Eugenjusz Piotrowski
Inż. arch.

Warszawa, dnia 30 marca 1936 r.

RACHUNEK DOCHODÓW I WYDATKÓW za okres od 1.III.36 — 1.VIII.36 (III-ci rok budżetowy)

W y d a t k i:

Sekretariat	1.655,31
Lokal	2.013,26
Składki członkowskie	293,45
Dochody niestałe	972,21
Konkursy	738,85
Komunikat S.A.R.P.	2.398,55
Nadwyżka wpływów na	
1.VIII.1936 r.	1.701,83
Wpłata Min. Przem. i Handlu	
na koszt Konkursu Nr. 61	5.000,00

Razem: 14.773,46

D o c h o d y:

Sekretariat	128,00
Lokal	1.002,45
Składki członkowskie	3.367,25
Dochody niestałe	613,50
Konkursy	6.213,27
Komunikat S.A.R.P.	1.994,20
Nadwyżka wpływów z po-	
przedniego r. budżetowego	1.454,79

Razem: 14.773,46

SKARBNIK S.R.R.P.

(—) Eugenjusz Piotrowski
Inż. arch.

**STAN ZALEGŁOŚCI SKŁADEK
CZŁONKOWSKICH NA RZECZ ZARZĄDU
GŁÓWNEGO S.A.R.P.**

w II-im roku budżetowym 1935/36
1.III.35 — 1.III.36.

Oddział	Zadłużenie	Ilość członków	Zadłużenie 1 członka
1. Toruń	89	20	4,45
2. Lwów	277	76	3,62
3. Gdynia	143	40	3,58
4. Kraków	180	53	3,40
5. Łódź	163	49	3,32
6. Warszawa	1276	428	2,98
7. Wilno	35	23	1,52
8. Katowice	50	33	1,28
9. Łuck	21	18	1,16
10. Kielce	16	14	1,14
11. Poznań	25	28	0,90
12. Częstochowa	8	17	0,47
2283 zł.		799 czł.	2,90 zł/1.czł.

Zadłużenie średnie w II-im roku budżetowym 1935/36 1 członka za okres 1 miesiąca — 0,24 zł.

Zadłużenie średnie w I-ym roku budżetowym 1934/35 1 członka za okres 1 miesiąca wyniosło — 0,23 zł.

SKARBNIK S.R.R.P.

(—) Eugeniusz Piotrowski
Inż. arch.

Po wysłuchaniu sprawozdania Skarbnika Walne Zebranie postanowiło: podnieść składkę na rzecz Zarządu Głównego do wysokości zł. 1,50, a w związku z tym powiększyć budżet zatwierdzony na II Walnym Zebraniu w styczniu b. roku po stronie dochodów i wydatków o 3.600 zł.

b) SPRAWOZDANIA ODDZIAŁÓW SARP.

ODDZIAŁ W CZĘSTOCHOWIE.

Sprawozdanie za okres od 21.X.1935 do dn. 30.VIII.36.

Stan liczebny: 16 członków, t. zn. że liczba ta obejmuje wszystkich architektów na terenie Częstochowy; pod koniec okresu sprawozdawczego ustąpił na własne żądanie 1 z członków.

Zebrania ogólnych było 6.

Zebrania Zarządu było 8.

Sąd Koleżeński rozpatrywał i załatwił 2 sprawy.

Zorganizowano 3 wycieczki krajoznawcze do ruin zamków w pow. Częstochowskim i Zawierciańskim.

W pracy nazewnątrz Oddział S.A.R.P. bierze stale współdział w pracach architektonicznych

Zarządu Miejskiego, (rozważanie zagadnień regulacyjnych, udział członków S.A.R.P. w komisjach budowlanych).

Interweniowano u posła i senatora miejscowego okręgu w sprawie zmian do Ustawy Budowlanej.

W przygotowaniu znajduje się sprawa konkursu na przebudowę kościoła garnizonowego św. Jakuba oraz na osiedle „Toru”.

Z zagadnień wewnętrznych Oddziału najważniejszą była sprawa utrzymania opracowanych i przyjętych w ub. roku norm wynagrodzenia za prace architektoniczne. Normy te jednak, wobec różnicy zdań ujawnionej wewnątrz Oddziału — skasowano.

ODDZIAŁ W KATOWICACH.

Sprawozdanie za czas od 4.II. do 26.IX. 1936 roku.

Od Zwyczajnego Walnego Zebrania w dniu 4.II. b. r. na którym wybrano władze nowej kadencji na rok 1936, Oddział Katowicki odbył jedno Nadzwyczajne Walne Zebranie w dniu 7.VII. b. r., na którym dokonano wyborów delegatów na III-ci Walny Zjazd Delegatów S.A.R.P. w Warszawie, członków sądu fachowego i koleżeńskiego. Poza tym odbyło 11 periodycznych posiedzeń Zarządu. Z ważniejszych spraw dokonanych przez Zarząd w omawianym okresie wymienić należy:

1. Wysłano memoriał do Posłów i Senatorów Woj. Śląskiego na Sejm R. P. w sprawie zamierzonej nowelizacji Ustawy Budowlanej, wraz z tekstem proponowanych zmian. Tekst proponowany przez nas został zaakceptowany przez Zarząd Główny w Warszawie.

2. Współpracowano ze Stowarzyszeniem i Związkiem Inżynierów na Śląsku oraz Śląską Naczelną Organizacją Inżynierską przy ustaleniu wspólnej listy rzeczoznawców sądowych.

3. Wystosowano memoriał do Pana Wojewody Śląskiego oraz rozpoczęto wstępne prace w sprawie urządzenia na Śląsku Wystawy Retrospektywnej prac architektów śląskich za okres 15-lecia Niepodległości Śląska.

4. Wszczęto energiczną akcję u władz Wojewódzkich i Komunalnych, mającą na celu ochronę tytułu Inżyniera i Architekta. Sprawa ta jest szczególnie paląca na Śląsku.

5. Zorganizowano w miesiącu maju b. r. wycieczkę kolegów Niemców ze Śląska Opolskie-

go do Katowic i Krakowa, i wycieczkę członków Oddziału do Promnic.

6. Przeprowadzono tytułem próby ściąganie składek na rzecz Zarządu Głównego we własnym zakresie, ułatwiając w ten sposób w dużej mierze Zarządowi Głównemu inkaso należności.

7. Nie mogąc się doczekać, obiecanej przez Zarząd Główny choćby prowizorycznej tabeli norm wynagrodzenia za prace architektoniczne, Oddział Katowicki na posiedzeniu Zarządu w dniu 2. czerwca b. r. uchwalił stosować na obszarze Śląska normy opracowane przez kol. Prezesa L. Dietz d'Arma.

8. Staraniem i na koszt naszego Oddziału, został wydany drukiem tekst wzorowej umowy między architektem i klientem, opracowany przez kol. kol. B. Laszczkę i S. Strojka. Egzemplarze pokazowe tej umowy zostały rozesłane do wszystkich Oddziałów Stowarzyszenia.

Poza tym Oddział nasz był oficjalnie reprezentowany na 2-ch konferencjach gospodarczych w Województwie, oraz podczas uroczystości 3 Maja i 15 sierpnia.

Z początkiem kadencji Oddział liczył 37 członków, w bieżącym miesiącu zaś — 42 członków.

ODDZIAŁ W KRAKOWIE.

Sprawozdanie za czas od 4.I. — 25.IX. 36.

Oddział liczy 62 członków. W ramach Oddziału istnieje Placówka Podhalańska z siedzibą w Zakopanem. Sekcje czynne: konserwatorska, porad architektonicznych i prawno-zawodowa.

Z ważniejszych prac Zarządu podkreślić należy planowe kontynuowanie obrony tytułu architekta. Ewidencyjnie stwierdziliśmy, że przeszło sto osób na terenie samego Krakowa nadużywa tytułu architekta; winnych oddajemy do postępowania administracyjnego i sądowego.

Braliśmy udział w akcji ujednostajnienia stanowiska S.A.R.P. w sprawie ministerialnego projektu nowelizacji prawa budowlanego; drogą memoriałów i konferencji z posłami i senatorami ziemi krakowskiej, oraz członkami Sejmowej Komisji Budowlanej zaznajomiliśmy ich z naszymi postulatami.

Przesłaliśmy Urzędowi Wojewódzkiemu naszą opinię w sprawie budownictwa ludowego na

Podhalu, naświetlając zagadnienie zarówno od strony teoretycznej jak i praktycznej. Prócz tego opiniowaliśmy projekt przepisów miejscowych dla Krakowa.

Rozpisaliśmy otwarty konkurs na urbanistyczne uporządkowanie rynku krakowskiego oraz przyległych placów.

W maju gościliśmy u siebie wycieczkę 30 niemieckich architektów z niemieckiego Śląska.

ODDZIAŁ WE LWOWIE.

Sprawozdanie za czas od 8.III.1935 r. do 27.IX.1936.

Oddział S.A.R.P. we Lwowie liczy obecnie 87 członków.

Zmarł członek Oddziału we Lwowie, ś. p. Józef Hornung.

W ramach Oddziału zorganizowała się placówka S.A.R.P. w Tarnopolu. Lokal Oddziału mieści się w gmachu Izby Przemysłowo-Handlowej, ponad to Oddział posiada do dyspozycji jedną z sal Kasyna i Koła lit.-art. dla urządzania Zebrań i wieczorów dyskusyjnych, oraz w miarę potrzeby jedną z sal w Izbie Przemysłowo-Handlowej.

Dotychczas odbyło się 18 Zebrań dyskusyjnych na tematy fachowe. Dwa ostatnie Zebrania dyskusyjne odbyły się na temat organizacji, w ramach Oddziału S.A.R.P. we Lwowie, Sekcji Przemysłu budowlanego dla zrzeszenia wszystkich Kolegów prowadzących przedsiębiorstwa budowlane. Opracowany został regulamin Sekcji, która znajduje się w stadium organizacyjnym.

W okresie sprawozdawczym Zarząd Oddziału S.A.R.P. zajmował się między innymi, następującymi ważniejszymi sprawami:

1) Opracowany został Regulamin prac Zarządu z Regulaminem placówek.

2) Kontynuowana była i jest akcja o ochronę tytułu „architekta“; w związku z tym, na skutek orzeczenia M. S. Wewn. i Min. Spr. oraz stanowiska Urzędu Wojewódzkiego Lwowskiego, opierającego się na tych orzeczeniach, — nadużycia są przedmiotem dochodzeń Starostwa Grodzkiego.

3) Zarząd Oddziału wystąpił do Zarządu Miejskiego, z memoriałem w sprawie konieczności

ści utworzenia we Lwowie Rady Architektonicznej przy Nadzorze budowlanym, jak to ma miejsce w innych miastach polskich. Akcja ta jest obecnie w toku.

4) Rozpisane zostały następujące konkursy: Konkurs powszechny na Dom Żołnierza we Lwowie, Konkurs powszechny na pomnik Marszałka Piłsudskiego we Lwowie, Konkursy ograniczone — na Dom Związku Kombatantów we Lwowie, na kościół na Zniesieniu, oraz na rozbudowę budynku P.Z.U.W. we Lwowie.

5) Zapoczątkowano utworzenie Funduszu żelaznego z pieniędzy, otrzymanych od b. Koła Architektów we Lwowie.

6) Zainicjowano opracowanie sprawozdań z zebrań dyskusyjnych i podawanie o nich krótkich komunikatów prasowych, mających na celu spopularyzowanie istnienia i działalności S.A.R.P.

7) Pośredniczono przy poszukiwaniu pracy (posady, kierownictwa budową) przez członków Oddziału SARP we Lwowie.

8) Na posiedzeniach Komisji i Zarządu opracowano następujące pisma:

- a) memoriał do posłów i senatorów okręgu lwowskiego, w sprawie nowelizacji ustawy budowlanej art. 362,
- b) statystyka udziału inżynierów-architektów w organizacji Władz budowlanych państwowych i samorządowych,
- c) okólnik w sprawie wydawania świadectw praktyk architektonicznych inżynierom innych zawodów,
- d) memoriał w sprawie ustalenia przyczyn braku zainteresowania kapitału prywatnego w budownictwie (w odpowiedzi na inicjatywę Izby Przemysłowo-Handlowej).

Prócz tego na posiedzeniach omawiane były szeroko sprawy zawodowe z zakresu ustawodawstwa i wykonywania zawodu, zaś członkowie Zarządu uczestniczyli w Zebraniach Kolegialnych i Komisjach, zwoływanych przez Wydziały Zarządu Miejskiego i Stowarzyszenia społeczne.

W okresie sprawozdawczym odbyło się 32 zebrań Zarządu, 2 Walne Zgromadzenia, 18 zebrań dyskusyjnych.

ODDZIAŁ W WARSZAWIE.

Sprawozdanie za czas od dnia 15 maja 36 r. do 26 września 36 r.

W dniu 15 maja 1936 r. odbyło się Walne Zebranie Oddziału Warszawskiego S.A.R.P., na którym wybrano na Prezesa Oddziału Kol. Bohdana Lacherta, oraz 8 członków Zarządu, którym na posiedzeniu Zarządu w dniu 20 maja przydzielono następujące funkcje: Wiceprezes — kol. R. Piotrowski, Sekretarz — Kol. Z. Szulc, Skarbnik — Kol. T. Puławski, Konkursy — Kol. St. Brukalski, Propaganda i Redakcja — Kol. Kol. W. Ponikiewska i M. Kostanecki, Sekcje — Kol. J. Żakowski, Gosp. lokalu — Kol. K. Lichtenstein.

Dnia 17.VI.36. odbyło się XIII-te miesięczne zebranie członków Oddziału Warszawskiego SARP, na którym został wygłoszony referat kol. Zdzisława Szulca p. t.: „O stosunku architekta do sprawy robót publicznych“, oraz została odczytana Deklaracja programowa Zarządu.

Deklaracja ta tworzyła podstawę dla działalności Zarządu Oddziału Warszawskiego. Z uwagi na przypadające w okresie sprawozdawczym miesiące urlopowe, mogły być realizowane jedynie niektóre wytyczne deklaracji, a mianowicie:

Kontakt ze studującą młodzieżą architektoniczną wyraził się interwencją w sprawie zawieszenia 3-ch słuchaczy architektury Politechniki Warszawskiej oraz w sprawie artykułów ogłoszonych w „Albumie Młodej Architektury“. Ponadto rozpoczęto akcję dążącą do ułatwienia młodzieży udziału w pracy SARP-u.

Żądanie uruchomienia robót publicznych oraz zwiększenia kredytów na budownictwo społeczne znalazło wyraz w referatach i wnioskach zgłoszonych na Walne Zebranie Delegatów.

Współpraca z organizacjami pokrewnych zawodów (plastycy) prowadzona była przez ogłoszenie w prasie protestu w sprawie zamknięcia Wystawy St. Szukalskiego oraz przez nawiązanie kontaktu z Sekcją Plastyków L. O. P. C. i O. w sprawie ewentualnej wspólnej wystawy.

Podtrzymanie zasady powszechności konkursów zostało ujęte w dyrektywy dla Zarządu Głównego SARP, zgłoszone na III-cie Walne Zebranie Delegatów.

W sprawie dążenia do polepszenia warunków pracy architektów. Zarząd zajął się sprawą podatków od nagród konkursowych. Rozpoczęto akcję dostarczania pracy Kolegom bezrobotnym

we współdziałaniu z Urzędem Inspekcyjno-Budowlanym, oraz usprawnienia współpracy architektów z Urzędem Insp. Bud.

Praca nad podniesieniem poziomu architektury znalazła wyraz we współpracy przy organizacji Wystawy Architektury Polskiej na Międzynarodowej Wystawie w Paryżu oraz ew. Powszechnej Wystawy Architektury Polskiej za okres ostatniego dziesięciolecia. Wystąpiono z inicjatywą utworzenia Sekcji Ochrony Starych Drzew.

Ilość członków Oddziału w ciągu okresu sprawozdawczego wzrosła z 410 na 431.

ODDZIAŁ W WILNIE.

Sprawozdanie za czas od 1.VI.1936 r. do 26.IX.1936 r.

W czerwcu 1936 r. zmarł ś. p. prof. Ludwik Sokołowski — prezes Oddziału S.A.R.P. w Wilnie. Prezesem Oddziału został wybrany kol. Stefan Narębski. Oddział zajął się popularyzacją myśli utworzenia biura planu regionalnego dla regionu Wilna i opracowaniem projektu organizacji takiego biura. W tym celu została wybrana specjalna komisja w składzie kol. kol.: Bukowskiego, Forkiewicza i Kabzakowskiego, która opracowała odnośny projekt i nawiązała kontakt z innymi czynnikami zainteresowanymi jak Fundusz Pracy, Zarząd Miejski i Społeczna Komisja Urbanistyczna.

W powyższym okresie odbyły się trzy zebrania ogólne i 2 posiedzenia Zarządu. Jedno z zebrania ogólnych poświęcone było uczczeniu pamięci zmarłego prezesa ś. p. prof. L. Sokołowskiego.

W okresie niniejszego sprawozdania przybyło 2 nowych członków.

c) SPRAWOZDANIE KOMISJI REWIZYJNEJ.

Wypełniając włożony na mnie przez Walne Zebranie Stowarzyszenia obowiązek, uczestniczenia w pracach Komisji Rewizyjnej S.A.R.P. stawiłem się w dniu 21 b. m. o g. 17-ej do lokalu Zarządu, celem wzięcia udziału w rewizji ksiąg Stowarzyszenia. Ponieważ pozostali członkowie nie stawili się, a ja zmuszony do wyjazdu za granicę w sprawach służbowych, nie mógłbym się stawić w innym terminie, przeto dokonałem rewizji samodzielnie zadając szereg pytań i otrzymując wyczerpujące informacje od skarbnika

p. Eugeniusza Piotrowskiego. Pozostawiam opinii reszty kolegów, członków Komisji Rewizyjnej, ocenę, jak dalece, dokonana przeze mnie rewizja może być uznana za prawidłową i wiążącą.

Przegląd objął księgowanie rachunków za czas od 1.VI.34 do 1.IX.36, i dał mi możliwość stwierdzenia bardzo starannego i skrupulatnego działania administracji. Wszystkie uwidocznione w księgach pozycje miały odpowiednie załączniki i dowody kasowe. Natomiast w sensie ogólnym nasunęły mi się następujące uwagi, co do słuszności których należałoby się zastanowić:

1-o W wypadkach wysyłania depesz, załączono do rachunków jedynie kwity z opłacenia kwoty, natomiast nie znalazłem uzasadnienia konieczności wysłania telegramu, co jak sądzę powinno być dokonane,

2-o W tych wypadkach, gdy wydatki nie posiadają uzasadnienia w preliminarzu, powinny jako „nieprzewidziane“ posiadać odpowiednie uzasadnienie protokolarne,

3-o W wypadkach nagłych, jak np. nekrologi zmarłych kolegów, wieńce i t. p. kiedy konieczność i rozmiar pozycji wydatku określają poszczególni członkowie Zarządu, należy na najbliższym posiedzeniu uzasadnić i przeprowadzić odpowiednią uchwałę akceptującą wydatek,

4-o Koszta podróży powinny być zwracane w postaci ustalonych z góry diet, gdyż sądzę, iż kontrolowanie ilości szklanek herbaty, wypitych przez delegatów w czasie podróży, jest krępujące dla obu stron.

Sprawy powyższe poruszam dlatego, iż, jak miałem możliwość stwierdzić z zadowoleniem, Organizacja nasza stała się całkowicie samowystarczalną finansowo i stosunek filantropijny poszczególnych kolegów stracił już na aktualności. Stan rachunków naszego Stowarzyszenia, oraz sposób ich prowadzenia, przejmuje mię dumą, iż organizacja nasza posiada siły żywotne, oraz ludzi odpowiednich do Jej prowadzenia.

Z koleżeńskim pozdrowieniem

Lech Niemojewski

Przyłączając się do powyższej opinii prof. Niemojewskiego stawiam imieniem Komisji Rewizyjnej wnioski o udzielenie ustępującemu Zarządowi Głównemu absolutorium.

W. Weker

d) SPRAWOZDANIE SEKCJI POLSKIEJ C.P.I.A.
ZA R. 1935 i 1936 DO I.IX.

W roku 1935 we wrześniu odbył się w Rzymie XIII Kongres Międzynarodowy Architektury na którym Sekcja Polska C. P. I. A. była reprezentowaną przez Architekta Alfonsa Gravier'a.

Osobne szczegółowe sprawozdanie, w postaci obszernego referatu, było opublikowane w całości w organie S.A.R.P.-u (Komunikat Nr. 9, z lutego 1936).

W r. 1936 odbyły się dwa zebrania CPIA: pierwsze, w dniu 1 kwietnia, drugie w dniu 6 lipca. Przedstawiciele sekcji Polskiej wzięli udział w drugim zebraniu.

Zebrania te miały na celu przygotowanie XIV Kongresu Międzynarodowego Architektury w Paryżu w lipcu 1937 r. w czasie trwania Wystawy. W tym samym czasie odbędą się w Paryżu inne Kongresy, jak: Urbanistyczny, Higieny, Budownictwa i Robót Publicznych. Uczestnicy Kongresu architektonicznego będą zatem mogli wziąć w nich udział.

W dniu 1 lipca przybył do Warszawy delegat CPIA, architekt Heaume, odbywający określoną podróż po krajach Europy Centralnej. Celem przyjazdu kol. Heaume'a było zapoznanie się z polskim życiem architektonicznym i z naszymi postulatami, które mogą być poruszone na forum międzynarodowym. W Warszawie przyjmowali delegata CPIA koledzy Gravier, Majewski, Marzyński i Niemojewski. Po naradach dotyczących przyszłego Kongresu pokazano kol. Heaume ciekawsze obiekty dawnej i nowszej architektury stolicy.

W zebraniu CPIA w dniu 6 lipca b. r. w Paryżu wzięła udział sekcja polska w osobach delegatów kolegów A. Gravier'a i L. Niemojewskiego.

Pomimo usilnych starań nie udało się delegacji uzyskać ani od Min. Spraw Wewnętrznych ani od Min. Spraw Zagranicznych pomocy pieniężnej na wyjazd.

Teraz zobrazujemy wyniki jakie dała styczność i współpraca Delegacji C.P.I.A. na polu międzynarodowym.

Kongresy międzynarodowe Architektoniczne mają na celu uzgodnienie zasad regulujących nasze życie zawodowe i artystyczne przez wymianę zdań, przestudiowywanie ich i doprowadzanie do jednolitych poglądów, które mogły

być przyjęte jako dyrektywy w poszczególnych Krajach.

Przyjęcie tych zasad niejednokrotnie spotyka przeszkody i trudności, wśród których jako najważniejsze należy wymienić:

a) brak w niektórych krajach odpowiedniego prawodawstwa potrzebnego dla regulowania obowiązków i praw architektów;

b) Niewłaściwości w prawodawstwie istniejącym;

c) Niedostateczne zrozumienie zawodu Architekta i jego stanowiska ze strony społeczeństwa;

d) Niedostateczne zrozumienie godności Zawodu Architekta przez licznych niezrzeszonych Architektów lub przez pseudo-Architektów, a stąd skandaliczne ich grasowanie z największą szkodą dla klienta i Sztuki;

e) Niestosowna w dziedzinie budownictwa konkurencja Inżynierów, którzy z braku odpowiedniego wykształcenia pomijają całkowicie zasady racjonalności planowania, sztuki i urbanistyki;

f) Niedostateczność uprawnień Architektów w kierownictwie sprawami urbanistycznymi, w których powinni mieć zasadniczo pierwsze miejsce, z podporządkowaniem pod ich władzę wszelkich zagadnień inwestycji inżynierskich;

g) Niski poziom niektórych szkół i Akademii Architektonicznych, dających przestarzałe wykształcenie bez uwzględnienia zagadnień nowych, których wymaga postęp życia;

h) Niedostateczne poznanie przez Architekta zasad robót i inwestycji Inżynierskich, które należałoby uzupełnić tak by podjąć zadaniom wspomnianym w punkcie poprzednim.

Wobec tego C.P.I.A., chcąc uzyskać większe możliwości i znaczenie, postanowiło poddać się pod egidę Ligi Narodów, która ma możność niejednokrotnie, w drodze zleceń względnie wywierania presji, na usunięcia dostrzeżonych braków i przeprowadzenia pożądaných reform i uzupełnień.

W zasadzie Niemcy, Japonia i Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, które do Ligi Narodów nie należą, zgadzają się na oddanie C. P. I. A. pod jej egidę, uważając, że zasady racjonalne zawsze znajdą przychylny oddźwięk w ich krajach.

Obecnie realizacja powiązania C.P.I.A. z Ligą Narodów jest w toku. Porozumienie S.A.R.P.'u

z organizacją międzynarodową C.P.I.A. jest celowe ponieważ wiele tematów wyłonionych na Kongresach budzi zainteresowanie i ma znaczenie i u nas.

Również pewne wnioski ze strony Polskiej, mogą się przyczynić do urzeczywistnienia zdrowych postulatów na polu międzynarodowym, a jednocześnie mogą nam ułatwić urzeczywistnienie ich w kraju, przez tym łatwiejsze wyjednanie ich u naszych władz.

Aby zobrazować konkretniej zagadnienia dla nas ważne, pozwolę sobie przytoczyć najważniejsze z nich, które są przedmiotem rozważania na forum międzynarodowym.

Kongres w Rzymie wyłonił następujące postulaty, które należałoby uwzględnić we wszystkich krajach, oto one:

a) aby wszelkie kwestie, dotyczące urbanizmu, były uważane jako podlegające szczególnej kompetencji Architekta i że w związku z tym Architektowi winni mieć najwyższe kierownictwo w tym wszystkim, co dotyczy planów regionalnych i planów miast, wraz ze wszystkimi konsekwencjami, które z tego kierownictwa wynikają;

b) Aby dla osiągnięcia powyższego, w kształceniu Architektów, przyjmowano pod uwagę wpływ szczegółów na całość i dlatego należy, by wiedza urbanistyczna była u podstaw nauk Architektonicznych;

c) Aby przystąpiono do studiów mających na celu pogłębienie znajomości nowych materiałów, oraz ich propagowanie; jak również aby zajęto się badaniami, mającymi na celu wytwarzanie nowych materiałów, które odpowiadałyby obecnym potrzebom budownictwa;

d) Aby w tym celu zostało ukonstytuowane przy C.P.I.A. międzynarodowe centrum studiów i informacji, z uzyskanych w laboratoriach różnych krajów, a w szczególności informacji zebranych przez Architektów, którzy mieli możliwość ocenić dane materiały na tle własnego doświadczenia;

e) Kongres wyraża życzenie, aby było zorganizowane racjonalne studium komunikacji podziemnej, coraz bardziej potrzebnej dla odciążenia komunikacji naziemnych w większych centrach urbanistycznych. Również dążyć należy, aby kwestia komunikacji podziemnych była rozważana w swej całości jako część składowa rozwiązania urbanistycznego planu miasta. Dalej: aby podziemie miejskie było uważane jako życiowe centrum środków komunikacyjnych, inwe-

stycji publicznych, ochrony przeciw atakom powietrznym i t. d. — oraz aby istniał program organiczny w koordynacji zupełnej podziemia z nadziemiem;

f) Kongres powierzył specjalnej komisji sprawę Konkursów Architektonicznych. Sprawa ta jest jeszcze bardzo niedojrzała w większości krajów, przeto postawione są tam takie postulaty, które już dawno uwzględniono u nas. Dlatego też nasze polskie regulaminy konkursów będą wzięte pod uwagę jako wzorowe, z nich zaś najciekawszym punktem jest następujący: aby regulaminy konkursowe, mające wartość kontraktu między promotorami konkursu a konkurującymi, przyjęte przez wszystkie kraje, stały się podstawą regulaminu międzynarodowego, regulującego konkursy tak poszczególnych krajów jak i międzynarodowe.

Oprócz tych wniosków poruszono na C.P.I.A. i na Kongresie kwestie następujące:

g) Zamiast wypowiadać walkę konkurencji Inżynierów w dziedzinie budownictwa i Architektury, pożądanym jest raczej ścisłe porozumienie z nimi w drodze stworzenia w każdym kraju organizacji w rodzaju „Kollegium Architektów i Inżynierów“. Kollegium to miało by na celu:

1. rozgraniczenie zasięgów i kompetencji każdego z zawodów;
2. przekonanie inżynierów, że im przypadają funkcje inne niż Architektoniczne, a mianowicie współpraca i rzeczoznawstwo w dziedzinie konstrukcji specjalnie trudnych, instalacji technicznych i higieny.
3. zachęcenie inżynierów do organizowania przedsiębiorstw budowlanych.

h) Należy również dążyć, do stworzenia przy władzach Rządowych, na wzór francuskiego „Conseil supérieur des bâtiments civils“, Rady wyższej Architektonicznej, której zadaniem byłoby doradctwo Rządowi w kwestiach:

1. budownictwa monumentalnego i użytecznego, państwowego i komunalnego,
2. urbanistyki,
3. wszelkich innych kwestiach sztuki architektonicznej, sztuk stosowanych, ochrony zabytków i t. p.

Oto są kwestie główne. Poza tym łączność z zagranicą pozwala na zaznajomienie się z pracami ogólnego znaczenia Kolegów Architektów w innych krajach.

Po przyjrzeniu się pracom dokonywanym za granicą, dochodzimy do wniosku, że należałoby:

1. Utworzyć w Rzymie Akademię, jako ośrodek dla polskich Studentów Architektury, na wzór Francji (willi Medici) i Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Studenci, odznaczający się wybitnymi zdolnościami, powinni otrzymywać stypendia, umożliwiające im uzupełnienie swych studiów w takiej akademii. Przeprowadzenie tego możliwe byłoby przy pomocy Rządu jeśli nie dziś to w przyszłości.
2. Analogiczną Akademię możnaby stworzyć w Atenach. W tym kierunku, jak informował Kolega Kuremenos można łatwo otrzymać od Rządu greckiego koncesję terenową, na której dałoby się przeprowadzić wielce ciekawe prace wykopaliskowe;
3. Rząd Włoski stworzył w Perugii Uniwersytet dla Cudzoziemców, gdzie mogą znaleźć tanie utrzymanie i pomoc w dziedzinie Nauki i Sztuki wszyscy ci, którzy chcą poznać bliżej język, kulturę, naukę i sztukę Italii. Poza tym ułatwia się studentom podróże, studia i opiekę przez znaczne zniżki kolejowe i ekspozytury w różnych miejscowościach kraju. Należałoby się zastanowić, czy tą drogą nie możnaby tymczasowo znaleźć rozwiązanie jednego z powyższych punktów.
4. Należałoby w krótkiej przyszłości urządzić w Paryżu wystawę Architektury Polskiej, kto wie czy nie w łączności z Kongresem roku przyszłego. Tu finansowa strona i organizacja mogłaby być ułatwiona przez Instytut Francuski w Warszawie, z którym kontakt w tej sprawie jest już nawiązany.

Kończąc sprawozdanie należy zwrócić uwagę na ogromne znaczenie łączności naszego ugrupowania Architektonicznego z zagranicą.

Nie możemy poprzestawać na zaznajamianiu się z życiem Architektonicznym obcym, jedynie przez literaturę.

Natomiast nawiązanie kontaktu bezpośredniego z ugrupowaniami zagranicznymi, umożliwia bliższe stosunki koleżeńskie z przodującymi Architektami świata, pozostającymi tam na wysokich stanowiskach społecznych.

Korzyści płynące z tego kontaktu są zbyt widoczne, by nam je wolno było zaniedbać.

Z drugiej strony zaznaczam jeszcze, że jeżeli mamy dużo do czerpania z zagranicy, to nie mniej zagranica wielu rzeczy nauczy się od nas.

Mimo zastoju możemy się pochwalić, iż mamy w Polsce organizację Architektoniczną ogólnokrajową, jakiej wiele krajów zagranicznych nie posiada.

Niejednokrotnie byliśmy wzorem dla krajów Zachodu, jeszcze przed wojną, za czasów D. A. P. Należy przypomnieć, że:

a) mamy uznane za najlepsze warunki Konkursów Architektonicznych;

b) również mamy uznane za najlepsze zasady obliczania honorarium. Nie można tego powiedzieć o wysokości honorariów, które są u nas jedne z najniższych w Europie.

c) mamy jedną z najlepszych ustaw o prawie Autorskim.

d) nasze zrzeszenie S.A.R.P. jest uważane za najpoważniejsze. Jako zrzeszenie zawodowe może najtrafniej wybierać swoich delegatów na zewnątrz. Rzecz się ma inaczej jeżeli w danym kraju jest kilka lub kilkanaście towarzystw. Kwestia wyboru delegatów staje się wtedy niezmiernie trudną jak również trudną jest kwestia opłacania kosztów ich przejazdów. To też zwykle są delegatami ci Architekci, którzy jako ludzie zamężni, sami pokrywają koszty ich reprezentacji. Dążeniem przeto krajów zagranicznych jest stworzenie conajmniej związku towarzystw, dla reprezentacji zagranicznej.

Następny XV Kongres ma mieć miejsce w Waszyngtonie w roku 1939. Jest prawdopodobnym, że Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki Półn. przyjdzie z wybitną pomocą ofiarowując przejazd na specjalnym okręcie, jeżeli nie bezpłatnie to z wielkimi ulgami.

Koledzy Amerykanie projektują, by dla uniknięcia straty czasu, same prace dyskusyjne Kongresu odbyły się na okręcie w trakcie podróży do Ameryki. W tym celu Koledzy Amerykanie przyjechaliby do Europy. Resztę czasu na lądzie Ameryki poświęconoby przyjęciom oficjalnym i zwiedzaniu obiektów architektonicznych.

A. Gravier

e) SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI FUNDUSZU ZAPOMOGOWEGO SARP ZA OKRES 15.I.36 — 26.IX.36 R.

Władze Funduszu Zapomogowego, powołanego do życia na mocy uchwały II Walnego Zjazdu Delegatów SARP w Katowicach, ukonstytuowały się jak następuje:

Przewodniczący: Kol. Tadeusz Jankowski,

Sekretarz: Kol. Stanisław Marzyński,

Skarbnik SARP: Kol. Eugeniusz Piotrowski.

W wyniku rozpatrzonych ofert, złożonych przez P.K.O., Tow. Przejorność, „Vesta“ i „Rionione Adriatica di Sicurta“, po zasięgnięciu opinii u Kolegów obznajmionych ze sprawami ubezpieczeń, zawarto umowę o zorganizowanie grupy ubezpieczeniowej SARP w Towarzystwie „Vesta“.

Wystosowano odezwę do wszystkich członków Stowarzyszenia informując o utworzeniu Funduszu Zapomogowego i rozpoczęto przyjmowanie członków do grupy ubezpieczeniowej. Z chwilą zgłoszenia pierwszej grupy ubezpieczonych, Fundusz Zapomogowy rozpocznie swą działalność.

Eugeniusz Piotrowski

f) SPRAWOZDANIE KOMISJI LIKWIDACYJNEJ BYŁEGO Z.S.A.P.

VI Likwidacyjny Zjazd Delegatów Związku Stowarzyszeń Architektów Polskich (Z.S.A.P.), na posiedzeniu w dniu 29.VI.34 r., wyłonił Komisję Likwidacyjną w składzie 3 osób: kolegów Rouby, Müntza i Boerner-Przewłockiej.

Komisja miała powierzoną likwidację majątku Związku, przyczym Zjazd zastrzegł jedynie uregulowanie pasywów i kosztów likwidacji Z.S.A.P. przez odpowiednie rozłożenie ich pokrycia na członków. Po zapłaceniu długów i kosztów likwidacji, reszta zaległości członków miała ulec umorzeniu.

Długi oraz wydatki likwidacyjne b. Z.S.A.P. wynoszą:

1. Dług kol. Trzcńskiego	1.081,73
2. Nieuregulowane z okresu poprzedniego porady adwokackie	300.—
3. Trzaska, Ewert i Michalski	50.—
4. Wydatki likwidacyjne	568,27
	<hr/>
Razem:	2.000,—

W myśl dyrektyw VI Zjazdu Likwidacyjnego, Komisja Likwidacyjna anulowała wszystkie długi Stowarzyszeń Związkowych względem b. Z.S.A.P.-u, wynoszące 13.014 zł. 95 gr., a sumę długów i kosztów likwidacji, rozłożyła na ogólną ilość członków w poszczególnych stowarzyszeniach, ustalając obciążenie po 5 zł. od członka.

Nie miały żadnych długów względem b. Z. S.

A. P. następujące Stowarzyszenia:

1. Stowarzyszenie Architektów Polskich w Warszawie,
 2. Związek Architektów na Śląsku.
- Całkowicie spłacyli swoje długi następujące Stowarzyszenia:

1. Stowarzyszenie Inż. Architektów Pomorza w Toruniu, osób 13 á 5 zł.	65,—
2. Związek Architektów w Częstochowie, osób 13 á 5 zł.	65,—
3. Łódzkie Stowarzyszenie Architektów, osób 16 á 5 zł.	80,—
4. Koło Architektów Pol. Pobrzeża Morskiego w Gdyni, osób 16 á 5 zł.	80,—
	<hr/>
Razem	290,—

Częściowo spłacyli swoje długi Stowarzyszenia:

1. Koło Architektów w Warszawie	zł. 300,—
2. Polskie Towarzystwo Architektów w Warszawie	„ 200,—
3. Sekcja Inż. Architektów we Lwowie	„ 70,—
4. Związek Architektów Województwa Krakowskiego	„ 82,—
	<hr/>
Razem:	zł. 652,—

Pomimo kilkunastu listów do Komisji Likwidacyjnych byłych stowarzyszeń związkowych, a następnie do odpowiednich Oddziałów S.A.R.P., z przypomnieniami, — nie poczuwały się do obowiązku spłacenia swych długów następujące Stowarzyszenia:

1. Koło Architektów i Budowniczych w Łodzi	osób 35 á 5	175,—
2. Towarzystwo Urbanistów Polskich	osób 25 á 5	125,—
3. Koło Architektów w Lublinie	osób 15 á 5	75,—
4. Koło Architektów w Poznaniu	osób 12 á 5	60,—
5. Koło Architektów w Wilnie	osób 11 á 5	55,—

Koło Architektów w Wilnie odpowiedziało (pomimo kilkakrotnej bytności Delegatów Koła na Zjazdach Delegatów Z.S.A.P. oraz pomocy otrzymanej od Z.S.A.P. przy prowadzeniu spra-

wy kolegi Miecznikowskiego z Wilna), że nie składało formalnego, pisemnego zgłoszenia o przystąpieniu do Związku Stowarzyszeń Architektów Polskich, wobec czego Koło nie poczuwa się do obowiązku płacenia jakichkolwiek długów ogółu Architektów, zorganizowanych w b. Z.S.A.P.

Ponieważ zebrana suma wynosi zł. 942,— a do uregulowania wszystkich długów oraz wydatków likwidacyjnych b. Z.S.A.R. brakuje 1.058 zł., Komisja Likwidacyjna b. Z.S.A.R. zwraca się

z gorącym apelem do tych Delegatów Oddziałów S.A.R.P., których członkowie mają jakiegokolwiek zaległości względem b. Z.S.A.P., aby zechcieli wpłynąć na swych kolegów i pomogli w zapłaceniu długów dawnej organizacji, która jednoczyła wszystkich inżynierów architektów Rzeczypospolitej Polskiej.

Za Komisję Likwidacyjną:

W. Boerner-Przewłocka

II.

R E F E R A T Y I U C H W A Ł Y

a) SZKOLNICTWO ZAWODOWE ŚREDNIE (ODDZIAŁ W KRAKOWIE).

Problem szkolnictwa zawodowego średniego w zakresie budownictwa na przykładzie programu nauczania w Państwowej Szkole Przemysłowej w Krakowie.

Niniejszy referat oparty na przykładzie Krakowskiej Państw. Szkoły Przemysłowej nie wyczerpuje tematu, który wymaga gruntownych studiów i ma na celu zapoczątkowanie przez S.A.R.P. akcji zreorganizowania szkolnictwa zawodowego średniego, po zapoznaniu się z materiałami również z innych ośrodków.

I. OKREŚLENIE ZAKRESU DZIAŁANIA BUDOWNICZEGO.

W wyniku ścisłego rozgraniczenia zakresu pracy architekta i budowniczego, architekt jest predestynowany przede wszystkim do projektowania i kierowania budową zaś budowniczy do wykonywania budowy.

Art. 364 ustawy budowl., który przyznaje budowniczym prawo sporządzania projektów robót budowlanych, z wyłączeniem miast wydzielonych, z wyjątkiem robót dotyczących budynków zabytkowych, pomników i t. p., określonych bliżej w wspomnianym artykule — nadaje budowniczemu w Polsce dwoisty charakter (nie wiadomo czy budowniczego 1-szej kategorii czy architekta 2-giej kategorii), wprowadza zamęt i pomieszanie pojęć.

Nie istnieje bowiem pojęcie architektury „małej” i architektury „dużej”!

Art. ten 364, pomyślany jako przejściowy, należałoby obecnie podać nowelizacji w tym sensie, aby budowniczemu odebrać charakter drugorzędny architekta, tymbardziej, że przy dzisiejszym nadmiarze architektów prowincja w zupełności może być obsłużona.

Na wadliwym założeniu art. 364 ustawy oparty jest wadliwy program nauczania w średnich szkołach budowlanych.

1. Zakres przedmiotów fachowych jest w rażąco sposób zaszczupły dla wychowania budowniczego — wykonawcy budowy. (Ilość godzin budownictwa w Państw. Szkole Przem. w Krakowie tygodniowo wynosi: na 1-szym roku — 12, na 2-gim — 18, na 3-cim — 24, razem 54 godzin tygodniowo; podczas gdy zagranicą ilość ta wynosi średnio 25 godzin tygodniowo, przez 4 lata, razem 100 godz. na tydzień, a zatem blisko o 100% więcej!).
2. Nauka projektowania jest niedostateczna dla wykształcenia architekta projektodawcy, czas jej jest zbyt ograniczony, a zakres przesadnie wielki. (W Krakowskiej Szkole Przemysłowej młodych adeptów budownictwa uczy się projektowania architektury monumentalnej, urbanistyki i form architektonicznych; urządza się konkursy architektoniczne; co więcej — jako przykład zupełnego chaosu pojęć niech posłuży fakt, że Zarząd Miejski w Krakowie rozpiął w Szkole Przemysłowej konkurs architektoniczny na projekt wieży ciśnień w Krakowie! Stwierdzony jest również fakt konkursu w tejże Szkole Przemysłowej na dom społeczny w dz. Dębniaki, który został n. b. według jednej z prac konkursowych wykonany).
3. Na skutek niezrozumienia istotnych zadań architektury i budownictwa, Państwowa Szkoła Przemysłowa w Krakowie produkuje z jednej strony niedokształconych budowniczych, z drugiej strony dyletantów architektury, u których niedostateczne wykształcenie architektoniczne wytwarza poczucie pokrzywdzenia.
4. Tymbardziej zbędna jest nauka projektowania w szerszym zakresie w średnich szkołach budowlanych, skoro nowa ustawa (o charakterze licealnym szkół przemysłowych) przewiduje możliwość przejścia uzdolnionych w kierunku architektonicznym jednostek po ukończeniu szkoły przemysłowej na wyższe studia. W konkluzji z powyższej analizy wynika, że program studiów w średnich szkołach budowlanych winien być zreorganizowany w tym kierunku, aby przyszłemu budowniczemu, w zrozumieniu ważności jego zadań i szerokiego zakresu pracy dostarczyć przede wszystkim wiadomości z dziedziny jego zawodu, a mianowicie z zakresu materiałów budowlanych, podstawowych konstrukcji, elementów projektowania, a poza tym z zakresu organizacji i prowadzenia budowy, kosztorysowania, kalkulacji, znajomości ustawy budowlanej i t. d.

Na podstawie powyższych rozważań, Zarząd Krakowskiego Oddziału S.A.R.P. przedstawia następujący wniosek na Walne Zgromadzenie SARP.

„Zarząd Główny S.A.R.P. wystąpi do Rządu, po zapoznaniu się ze stanem szkolnictwa zawodowego średniego również w innych ośrodkach poza Krakowem, z żądaniem przeprowadzenia reformy szkolnictwa zawodowego średniego w uzgodnieniu z nowelizowaną ustawą i potrzebami życia gospodarczego i kulturalnego“.

Referat został uzupełniony następującymi wnioskami, przyjętymi przez Walne Zebranie:

„Wychodząc z założenia, że krytyka programu szkolnictwa zawodowego średniego, proponowana w referacie Oddziału Krakowskiego na Zjazd Delegatów SARP, powinna unikać formy niecelowej i niegodnej walki konkurencyjnej ze spokrewnionym zawodem techników budowlanych, Zjazd Delegatów SARP poleca Zarządowi Głównemu przeprowadzić krytyczną ocenę programu szkolnictwa średniego zawodowego w wymienionym duchu.

„Zarząd SARP, opracowując memoriał, dotyczący zmiany programów w szkołach technicznych o charakterze licealnym, wyeliminuje z tego memoriału całkowicie moment konkurencji i walki, a zajmie się wyłącznie sprawą niewłaściwego przerostu w dziale architektonicznym tego programu.

„Należy zbadać, za pośrednictwem Oddziałów SARP, stan t. j. zakres nauczania i poziom oraz wyniki nauczania we wszystkich szkołach budowlanych (średnich i niższych) i na podstawie wyników tej ankiety opracować odpowiedni memoriał“.

b) AKCJA O ROBOTY PUBLICZNE (ODDZIAŁ W WARSZAWIE).

W wyniku powojennej sytuacji gospodarczej świata, obserwujemy katastrofalne zjawisko bezrobocia w zakresie dotychczas nie notowanym.

I. Architekci, zorganizowani w S.A.R.P., uważają się za powołanych do zabierania głosu w sprawie złagodzenia bezrobocia, drogą uruchomienia robót publicznych, ponieważ:

- a) jako świadomi członkowie społeczeństwa nie mogą przejść obojętnie obok klęski bezrobocia,
- b) na podstawie doświadczenia w wykonywaniu zawodu doceniają podstawowe znaczenie planowości w przeprowadzaniu wszelkich robót,
- c) jako specjaliści chcą wnieść do ogólnego programu robót publicznych swój wkład fachowy w dziedzinie budownictwa.

II. Bezrobocie. 1) S t a n o b e c n y.

A — w o ś r o d k a c h p r z e m y ś ł o w y c h :

- a) stan ilościowy (28 r. — 36 r.),
- b) charakter strukturalny. (Niski stan uprzemysłowienia i spożycia w kraju. Zmniejszenie zapotrzebowania robocizny na jednostkę produkcji, wskutek postępu organizacyjno-technicznego).

B — w r o l n i c t w i e :

- a) stan ilościowy,
- b) charakter bezrobocia. (Przeludnienie i związane z tym rozdrobnienie warstwatów rolnych. Zahamowanie emigracji. Spadek siły nabywczej wsi, wskutek rozpiętości cen produktów rolnych, hodowlanych i przemysłowych. Upadek kultury rolnej. W rezultacie 8 milionów „zbędnej ludności“ wiejskiej).

2) Dotychczasowa pomoc dla bezrobotnych. (Niedostateczne rozmiary i niecelowy charakter akcji zwalczania bezrobocia).

W n i o s e k — konieczność natychmiastowego rozpoczęcia akcji robót publicznych, mających na celu złagodzenie klęski bezrobocia i ożywienie życia gospodarczego kraju.

III. Wytyczne akcji robót publicznych. Roboty publiczne powinny być przeprowadzane:

- 1) z punktu widzenia dobra społecznego, pojętego jako podniesienie stopy życiowej i kultury najszerszych warstw ludności Polski, a nie zasady zysku indywidualnego jednostek,

- 2) na podstawie planu gospodarczego i technicznego, uwzględniającego również zagadnienia obronności państwa,
- 3) w sposób zapewniający w dostatecznej mierze zatrudnienie ludności wsi,
- 4) przy uwzględnieniu robót:
 - a) które przyczynią się bezpośrednio do wzmożenia zatrudnienia,
 - b) których wykonanie spowoduje w konsekwencji dalsze ożywienie gospodarcze, a skutkiem tego dalsze zapotrzebowanie na pracę (aktywizacja terenów gospodarczo biernych i uprzemysłowienie).

IV. Postulaty w dziedzinie urbanistyki i budownictwa.

Budownictwo jest kluczowym przemysłem dla zatrudnienia bezrobotnych i ożywienia życia gospodarczego.

Budownictwo:

- a) zatrudnia stosunkowo większą ilość robotników niewykwalifikowanych, niż inne przemysły,
- b) powoduje rozwój innych przemysłów pomocniczych, a skutkiem tego dalszy wzrost zatrudnienia,
- c) używa prawie wyłącznie krajowych surowców i materiałów.

Dla racjonalnego rozwoju budownictwa koniecznym jest:

- 1) finansowanie z kredytów publicznych:
 - a) specjalnie stworzonego organu, którego zadaniem będzie opracowanie w skali krajowej planu zaspokojenia potrzeb w dziedzinach: komunikacji, energetyki przemysłowej, budownictwa i innych,
 - b) planów regionalnych, regulacji i zabudowy miast, oraz ich planowa realizacja. Uproszczenie procedury. Podporządkowanie własności prywatnej interesowi społecznemu.
- 2) Zmiana polityki terenowej przez:
 - a) nadanie gminom prawa przymusowego wykupu własności prywatnej, położonej w granicach administracyjnych miast, stanowiącej tereny potrzebne dla rozwoju organizmów miejskich — przede wszystkim dzielnic tanich mieszkań, ośrodków sportowych, szkół, szpitali, zieleńców i t. p. Wykup winien być dokonywany na zasadach analogicznych jak przy reformie rolnej,
 - b) tereny państwowe, położone w granicach administracyjnych miast, potrzebne dla racjonalnego rozwoju miasta, winny być przekazane na rzecz gmin, niezależnie od przynależności administracyjnej powyższych terenów.
Wstrzymanie już rozpoczętej parcelacji, mającej charakter spekulacyjny lub tezauryzacyjny.
- 3) Oparcie finansowania budownictwa mieszkaniowego na zasadzie dostarczenia mieszkań „pierwszej potrzeby” jaknajszerszym warstwom ludności. Kredyty na mieszkania:
 - a) dla warstw słabych ekonomicznie powinny być udzielane w pierwszym rzędzie instytucjom społecznym, nieobliczonym na zysk i na zasadach podobnych do stosowanych obecnie przez T.O.R., t. j. uwzględniających wysokość zarobków, powierzchni i czynszu,
 - b) dla warstw ekonomicznie silniejszych kredyty powinny być ograniczone do tych samych norm na 1 mieszkanie, jak w p. a) plus ewentualne ulgi podatkowe.
- 4) Środki finansowe, przeznaczone w granicach planu techniczno-gospodarczego na akcję budownictwa, winny zapewnić w ciągu określonego czasu, począwszy od 1936 r., pokrycie powstałych braków, oraz pokrywanie naturalnego rocznego przyrostu zapotrzebowania. Przy organizowaniu budownictwa mieszkaniowego, dysponowaniu kredytami, oraz kontroli nad ich zużyciem należy zapewnić

w najszerszej mierze udział tych warstw społecznych i instytucji, których potrzeby będą zaspakajane.

- 5) Rząd powinien spowodować wydatne obniżenie cen materiałów budowlanych skartelizowanych bez naruszania poziomu zarobków robotniczych.
- 6) Akcja budowlana, oparta na wyżej wymienionych zasadach, winna być wcielona do programu płatnych robót publicznych i w żadnej formie nie może przyczynić się do obniżenia poziomu zarobków robotniczych.
- 7) Dział programu „robót publicznych“, dotyczący budownictwa, powinien uwzględnić planowość akcji:
 - a) w czasie (terminarz),
 - b) w terenie (zakres prac w poszczególnych osiedlach i miastach),
 - c) w przygotowaniu: produkcji materiałów budowlanych i uzupełnieniu kadr wykwalifikowanych pracowników umysłowych i fizycznych.
- 8) Akcja SARP, w sprawie zakrojonych na szerszą skalę robót publicznych, powinna być prowadzona przez:
 - a) postawienie sprawy robót publicznych na terenie wszystkich oddziałów SARP.
 - b) zwołanie konferencji międzyzwiązkowej na terenie Warszawy i innych ośrodków akcji.
 - c) szeroką propagandę wszelkimi dostępnymi środkami sprawy robót publicznych.Program ten należy oprzeć na materiałach istniejących i opracowanych przez czynniki rządowe przy współudziale organizacji zawodowych i społecznych.

Po ożywionej dyskusji, Walny Zjazd przyjął tezy zawarte w referacie, rozszerzając dział IV przez dodanie punktu 8. Jednocześnie Walny Zjazd polecił Zarządowi Głównemu zrealizowanie postulatów zawartych w p. 8) działu IV.

Wysunięta była również inna redakcja działu I., którą poniżej przytaczamy:

„W wyniku wieloletniego kryzysu ekonomicznego świata i upadku dotychczasowych form gospodarczych, obserwujemy katastrofalne zjawisko bezrobocia w zakresie dotychczas nienotowanym.

Bezrobocie, zmniejszając dochód społeczny najszerszych warstw ludności do krytycznego minimum i poniżej tego minimum, wywołuje brak zaspokojenia najbardziej palących potrzeb materialnych i kulturalnych.

Nędza materialna i kulturalna ludności — proletariatu, drobnomieszczaństwa i chłopstwa — zatacza dalsze kręgi, powodując spadek zatrudnienia wśród wolnych zawodów. Zmniejszone zatrudnienie powoduje w następstwie wśród inteligencji zawodowej upadek poziomu życia i poziomu kultury.

Architekci, zorganizowani w SARP, uważają się za powołanych do zabierania głosu w sprawie podjęcia walki z istniejącym stanem upadku materialnego i kulturalnego ponieważ:

- a) obserwują na terenie swej pracy zawodowej poważne i groźne skutki bezrobocia wśród olbrzymiego konsumenta dzieł architekta — mas dotkniętych głodem mieszkaniowym;
- b) odczuwają rozpiętość między możliwościami, jakie im daje wykształcenie zawodowe i zasób wiadomości fachowych, a niedostatecznym zatrudnieniem;
- c) widzą wreszcie zupełną niecelowość a nawet szkodliwość dotychczas przeprowadzonych i projektowanych środków, podjętych dla naprawy istniejącego stanu rzeczy;
- d) uważają się oni, jako specjaliści, za powołanych do wniesienia swego wkładu fachowego przy opracowaniu planu robót publicznych na odcinku budownictwa.

c) BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE (ODDZIAŁ W WARSZAWIE).

1) Architekt jest związany ze sprawą mieszkaniową nie tylko przez interes zawodowy (otrzymywanie pracy), ale i przez obowiązek zawodowy służenia potrzebom klienta, którym są w tym wypadku najszersze warstwy ludności.

2) Doświadczenie wszystkich krajów dowiodło, że przy stosunku kosztów budowy do zarobków ludności, jaki wytworzył się od paru dziesiątków lat, kapitał prywatny i inicjatywa prywatna nie są w możności stworzyć mieszkań dostępnych dla większości ludności. Zadanie to może wykonać jedynie budownictwo mieszkaniowe o charakterze społecznym, oparte o fundusze publiczne.

3) W dotychczasowej pomocy, udzielanej budownictwu mieszkaniowemu z funduszy publicznych w Polsce, początkowo (do r. 1930) jedynie drobna część środków szła na budownictwo społeczne, następnie (w latach 1931 do 1933) popierano prawie wyłącznie budownictwo prywatne, a ostatnio rozpoczęta racjonalna akcja budownictwa społecznego, organizowanego przez Towarzystwo Osiedli Robotniczych, otrzymuje jedynie minimalny odsetek kredytów, przeznaczonych na budownictwo mieszkaniowe. Poza tym obecne ustawodawstwo budowlane nie jest nastawione na budownictwo społeczne.

4) Wychodząc z powyższego:

„Zjazd Delegatów SARP wzywa Rząd do przeznaczenia sum przyznawanych na popieranie budownictwa mieszkaniowego po wydatnym ich zwiększeniu, w jaknajszerszej mierze na budownictwo o charakterze społecznym, stwarzające mieszkania dostępne dla jak najszerszych warstw społeczeństwa, oraz uważa, że w związku z tym koniecznym jest przeprowadzenie odpowiednich zmian w obowiązującym ustawodawstwie“.

W dyskusji podkreślono konieczność uwzględnienia w budownictwie o charakterze społecznym budowy domów zbiorowych (blokowych).

Prócz tego uchwalono następujące wnioski:

„Zarząd SARP przedstawi właściwym czynnikom konieczność utrzymania w całej rozciągłości dotychczasowych ulg podatkowych dla nowowznoszonych budowli, albowiem jakiegokolwiek ograniczenia ich spowodowałyby natychmiastową ucieczkę kapitałów z rynku budowlanego, zastój w budownictwie i wzrost bezrobocia“.

„Oddziały SARP zwrócą się do T.O.R. o dostarczenie materiałów dotyczących akcji T.O.R., celem zapoznania się z zasadami tej akcji“.

d) ZABUDOWA MIAST (ODDZIAŁ W WARSZAWIE SEKCJA ROZBUDOWY MIAST).

Podjęmowane w ostatnich czasach zamierzenia urbanistyczne, o wielkiej doniosłości ideowej i plastycznej, — nie zostały skierowane na właściwe tory realizacji, mimo usilnej akcji w tym kierunku pierwszego Zarządu Głównego SARP.

Niedostateczne uwzględnianie opinii fachowej, opartej na dojrzałych kryteriach — jest objawem wpływającym wysoce ujemnie na twórczość architektoniczną i ogólny poziom zabudowy kraju.

Zamierzenia realizacyjne są podejmowane dorywczo, nie poprzedzone gruntownymi studiami przygotowawczymi. Przy ogólnej depresji gospodarczej Państwa, obserwujemy z niepokojem pośpieszne tempo niektórych poczynań, w dążeniu do uzyskania jaknajszybciej doraźnych efektów — bez rzeczywistych możliwości realizacji. Stwarza się pozory wielkich założeń monumentalnych, wprowadzając, zamiast trwałych walorów plastycznych — efekty dekoracyjne.

Równolegle zaś istnieje ogrom palących, najprymitywniejszych potrzeb, które nie znajdują zaspokojenia.

Bezplanowość poczynań w dziedzinie urbanistyki ma niewątpliwie źródło swoje w ogólnym przełomie gospodarczo-ustrojowym, który przeżywamy.

Niema odpowiedniego klimatu dla powstania wielkich, monumentalnych założeń. Bez zapładniającej myśli przewodniej, nie może powstać dzieło dające wyraz epoce.

Zadaniem S. A. R. P., w obecnych warunkach, jest konsolidowanie fachowej opinii architektonicznej, praca na terenie Sekcji, przede wszystkim nad pogłębianiem problemów i formułowanie dojrzałego Sądu fachowego, opartego na przeanalizowaniu poszczególnych zagadnień.

Dobra wola dla pozytywnej współpracy z czynnikami decydującymi, którą należy podtrzymywać usilnie, mając na względzie dobro architektury — nie powinna doprowadzać do kompromisów, w których zatracą się logika myśli architektonicznej.

Walny Zjazd Delegatów S. A. R. P. wzywa Zarząd Główny i Zarządy Oddziałów, aby, współdziałając w ogłaszaniu konkursów, kładły specjalny nacisk na dojrzałość koncepcji ideowej i architektonicznej i dokładne przygotowanie programu.

S. A. R. P. nie powinien ogłaszać Konkursów, które niosą w zarodku brak pozytywnego rezultatu. Stanowisko to nie powinno jednak mieć charakteru biernego ustosunkowywania się do zachodzących faktów. Głos ostrzegawczy S. A. R. P., głos krytyki fachowej, będzie w takich wypadkach właściwą akcją na rzecz pogłębienia kultury artystycznej w społeczeństwie.

W sprawie zabudowy miast, oprócz powyższej rezolucji, przyjęto następujące wnioski:

„Praca architekta jest funkcją warunków ekonomicznych i społecznych w jakich się odbywa, a w dziedzinie zabudowy miast i osiedli wiąże się bezpośrednio z całością kształtem tych warunków. Doświadczenie własne uczy nas, że praca architektoniczna nie może dać wyników dodatnich, w znaczeniu zaspokajania potrzeb szerokich mas, przy bezplanowej realizacji i chaosie gospodarczym i staje się narzędziem zamierzeń czysto spekulacyjnych, bądź akcją przypadkową, nieopartą na programie kontrolowanym przez interes publiczny.

„W zrozumieniu konieczności skierowania polityki budowlanej w państwie na tory akcji planowej, obejmującej planowanie krajowe, regionalne, zabudowę miast i osiedli oraz parcelacji i racjonalnej zabudowy wsi,

„Walny Zjazd Delegatów S. A. R. P. stwierdza konieczność stworzenia autorytatywnej instytucji opartej o czynniki społeczne, koordynującej wszelkie zamierzenia budowlane.

„Zjazd SARP. zaleca skierowanie prac Sekcji Urbanistycznej ku zrewidowaniu dotychczasowego ujmowania zadań i metod pracy architekta urbanisty, pod kątem wytworzenia zwartej opinii architektonicznej na zagadnienia urbanistyki“.

e) BUDOWNICTWO WIEJSKIE. (ODDZIAŁ W WARSZAWIE).

Zagadnienie zabudowy wsi szerzej pojęte dotychczas jako takie nie istnieje. Sprawą tą interesują się w bardzo niedostatecznej mierze zarówno architekci, jak również instytucje, zajmujące się sprawą organizacji życia gospodarczego i społecznego wsi. To też nic dziwnego, że w tych warunkach istnieje niemal zupełny brak fachowców, którzy, znając potrzeby gospodarstw rolnych, mogliby ująć w swe ręce i poprowadzić akcję zabudowy wsi, w odniesieniu do rozplanowania całych osiedli oraz poszczególnych zagród i budynków.

Należyta zabudowa gospodarstw oddziałuje silnie na stan dochodowości tych gospodarstw, a tym samym i kulturę materialną wsi. W naszych warunkach, gdzie ok. 70% ludności kraju żyje z roli, życie gospodarcze wsi odgrywa dominującą rolę.

Kapitał ulokowany w budynkach, związanych z rolnictwem, wynosi wg. niedawnych danych statystycznych, w milionach złotych ok. 12.000 i stanowi ok. 20% całkowitej wysokości kapitału ulokowanego we własności rolnej.

Fatalne warunki, a więc złe rozplanowanie wsi, oraz powszechne stosowanie łatwopalnych materiałów budowlanych (drewno i słoma) oraz błędów technicznych w budynkach, sprawiają, że pożary wyrządzają rok rocznie olbrzymie straty. W okresie 1929 do 1933 r., szkody pogorzelowe tylko w budynkach na wsi wynosiły około 200.000.000 zł. Poza stratami w budynkach, pożary na wsi wyrządzają jednocześnie duże straty w inwentarzu żywym i martwym. Również duże straty w budynkach powoduje grzyb domowy.

Z powyższego widać, że akcję zabudowy wsi należałoby poprowadzić planowo, a tymczasem w dorywczo prowadzonych pracach w tym kierunku przez czynniki państwowe, samorządowe i społeczne, nie widzi się przemyślanego, uzgodnionego programu i pracy systematycznej. Nawet nadzór nad zabudową wsi i budownictwem wiejskim faktycznie nie istnieje, bo nikt chyba z nas nie może uznać kompetencji fachowych wójtów gmin, w zakresie budownictwa, za miarodajne.

W związku z klęskami żywiołowymi, a więc pożarami masowymi i powodziami, oraz na skutek prowadzenia na szeroką skalę prac nad przebudową ustroju rolnego t. j. parcelacją i scalaniem gruntów, powstają wielkie ilości nowych osiedli wiejskich, które winny być rozplanowane i zabudowane zgodnie z obecnymi wymaganiami gospodarczymi, a więc z potrzebami organizacji produkcji rolnej i zbytu tych produktów, przy jednoczesnym uwzględnieniu wymagań przeciwpożarowych, zdrowotnych, społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi.

Tymczasem zabudowa tego rodzaju nowych osiedli odbywa się zupełnie bezplanowo i w najlepszym razie ma na celu co najwyżej tylko poprawę podziału gruntów uprawnych.

Ta bezplanowość w pracach przy zabudowie wsi niewątpliwie na długie lata za cięży ujemnie na życiu gospodarczym, społecznym i kulturalnym wsi.

Celem zaradzenia złemu należałoby:

- 1) Powstrzymać chaotyczny i dziki sposób zabudowy nowych osiedli wiejskich, powstających na skutek klęsk żywiołowych oraz tworzonych w związku z pracami nad przebudową ustroju rolnego.
- 2) Opracować przemyślany, pod względem organizacji strony technicznej i kredytowej, program konkretny akcji zabudowy nowych osiedli wiejskich, wzajemnie uzgodniony przez zainteresowane czynniki.
- 3) Dostosować ustawodawstwo budowlane do potrzeb programowej akcji w stosunku do zabudowy osiedli wiejskich.

- 4) Dostosować program w zakresie nauczania budownictwa wiejskiego w uczelniach średnich i wyższych, odpowiednio do praktycznych potrzeb.
- 5) Zainteresować drogą propagandy tych kwestji organizacje chłopskie i do akcji o realizację wysuniętych postulatów wystąpić wspólnie z tymi organizacjami.

Walne Zebranie przyjęło tezy zawarte w referacie o budownictwie wiejskim uzupełniając je przez dodanie w ustępie końcowym, mówiącym o środkach zaradzenia złu punktu 5.

Uchwalono również wniosek treści następującej:

Walne zebranie SARP zaleca Zarządowi Głównemu nawiązanie kontaktu ze wszelkimi organizacjami, których celem jest podniesienie gospodarcze i kulturalne wsi.

Ze sprawą budownictwa wiejskiego wiąże się również referat zgłoszony przez Oddział w Krakowie.

OCHRONA KRAJOBRAZU I BUDOWNICTWA LUDOWEGO I MAŁOMIASTECZKOWEGO W USTAWIE BUDOWLANEJ (ODDZIAŁ W KRAKOWIE).

Wiadomo, że ochrona przyrody jest nauką, rozpadającą się na szereg zagadnień, jak: 1) naukowo przyrodnicze, 2) zagadnienie higieny, 3) gospodarcze (hodowla zwierząt, lasy i t. p.), 4) wychowawcze, wreszcie zagadnienie kształtowania przyrody łącznie z budownictwem, co stanowi treść rozwijającej się obecnie nauki o planowaniu kraju.

Wprawdzie istnieje w Polsce kilka biur planu regionalnego, jako początkowa faza akcji planowania kraju, jednak biura te nierychło będą mogły zająć się skutecznie należytą ochroną budownictwa ludowego, a z nim i ochroną przyrody. Zanim więc ta akcja rozwinie się wszechstronnie, krajobraz i budownictwo ludowe zdane będą jeszcze przez długi czas na dziś obowiązujące przepisy prawne, które niestety są bardzo niekompletne i dalekie od doskonałości. Dopóki ustawa o ochronie przyrody nie wejdzie w życie, krajobraz chroniony być może tylko przez art. 337 ustawy budowlanej, a w jaki sposób, to będziemy mieli sposobność niżej wyjaśnić. Jeśli zaś chodzi o opiekę nad budownictwem ludowym i małomiasteczkowym, to stwierdzić musimy bardzo przykry fakt, że cała ustawa budowlana jest jak najbardziej wrogo do niego nastawiona, gdyż nie ma w niej ani jednego zdania, mówiącego o jego zachowaniu i rozwoju naturalnym. Ustawa ta nie daje ludności wiejskiej żadnego poparcia w jej naturalnym i zrozumiałym trzymaniu się tradycji własnych form w budownictwie oraz używaniu rodzimego materiału budowlanego, jakim na miejscu rozporządza, lecz przeciwnie narzuca jej przepisy, które jeden po drugim radykalnie niszczą tradycję. Skutkiem tego, wieś polska zmienia zaskakująco szybko swój wygląd, upodabniając się do nędznych domków podmiejskich, gdzie fantazja i „talent“ podmiejskiego, czy prowincjonalnego murarza święci tryumfy. Jego ograniczone, niskie kwalifikacje, zupełna ignorancja form miejscowych, pogarda dla nich i pretensjonalność łączy się z odnośnymi przepisami ustawy budowlanej, wyrugowują cegłą, betonem, pustakami, ha-szem, dachówką czy eternitem i blachą jakże mądrą, solidną, przez wieki przemyślaną, konstruktywną formę rodzimego budownictwa wiejskiego. Tenże więc murarz jest wykładnikiem ustawy budowlanej na wsi. Analogiczne zjawisko występuje na terenie małych miasteczek, w których dochował się jeszcze w szczątkach dawny sposób zabudowania, czy to jako domy podcienione, czy układ szczytowy, któremu ustawa budowlana nie daje, podobnie jak budownictwu ludowemu, żadnego oparcia w chęci zachowania ciągłości rozwoju tego budownictwa, lecz raczej ułatwia jak najszybsze zacieranie cech rodzimych.

Powracając do krajobrazu i jego ochrony w ustawie budowlanej, temu zagadnieniu, tak doniosłemu dla kultury kraju, mającemu odzwierciedlać zrozumienie związku między przyrodą a budownictwem, poświęcony jest jeden, jak wspomnieliśmy artykuł 337 ustawy budowlanej. Niedość tego. Doświadczenie ośmioletnie, t. j. od czasu wejścia w życie tej ustawy dowiodło, że przepis ten właściwie jest bezużyteczny z uwagi na stosunek swój do przyrody, gdyż zamyka się w ogólnikach, niejasnych definicjach, które nie dadzą się wykorzystać ani dla dobra przyrody, ani budownictwa. Należy wierzyć w dobre intencje autora przepisu, ale trzeba przy tym stwierdzić, że z niezrozumiałych powodów owinął go w tak niejasną formę, że uczynił go niemożliwym do zastosowania.

Artykuł ten w końcowym ustępie upoważnia wojewodę do wydania (na podstawie umotywowanego wniosku właściwej władzy w porozumieniu z Państwową Radą Ochrony Przyrody) rozporządzenia, uznającego krajobraz danej miejscowości za zasługujący na ochronę. Słusznie należałoby się spodziewać, że artykuł ten, mając za zadanie chronić krajobraz przed brzydkimi, nieharmonizującymi z nim budowlami, będzie w decyzjach władz uwzględniał również ochronę miejscowego budownictwa ludowego, wyróżniającego się spośród napływowego, swoistymi cechami, wytworzonymi wielowiekowym związkiem z przyrodą, przez tradycję konstrukcji i ograniczenie się do używania wyłącznie materiałów budowlanych, jakich ta przyroda ludności na miejscu dostarcza.

Czy może jednak władza budowlana, nie obdarzona wyjątkowo odczuciem tego związku, zorientować się w zagadnieniu na podstawie przepisu artykułu 337? Nie daje on jej żadnych wytycznych, któreby się mogła kierować w swojej decyzji, dlatego, że obie strony, tak władza jak i ludność (t. zw. „strona”) mogą sobie najdowolniej treść przepisu tłumaczyć. Bo posłuchajmy co podaje artykuł, jako jedyne lekarstwo przeciw zeszpeceniu krajobrazu przez budowlę: przewiduje on: „wybór innego miejsca na zabudowę lub inne ukształtowanie budynku albo jego części”. Utykamy odrazu na określeniu „wyboru innego miejsca”. Jak je rozumieć należy? Czy jako wybór zupełnie innej parceli, gdyż na danym miejscu każdy budynek byłby zeszpeceniem krajobrazu? Czy może wybór miejsca innego na tej samej parceli, tylko aby budynek postawić może troszeczkę na prawo, albo, czy ja wiem, może na lewo? Każdy przyzna, że ta niejasność unicestwia wartość przepisu, skoro na zasadnicze pytanie nie daje stanowczej odpowiedzi. Co należy czynić w wypadku, jeśli dana parcela, będąca jedyną własnością budującego, nie może być z uwagi na ochronę krajobrazu zabudowana, gdyż przez to zniszczy jego piękno? Czy można wywłaszczyć i czym kosztem, aby ochrona krajobrazu nie pozostała fikcją. Logicznie (prawniczo) rozpatrując treść przepisu, to właściwie zdaje się on wykluczać odmówienie udzielenia pozwolenia na budowę, należy tylko albo wybrać inne miejsce (gdzie?), albo inaczej budynek ustawić, albo coś w nim zmienić, aby się władzy spodobał, a zatem możliwość zachowania jakiejś przestrzeni w stanie naturalnym, dla jej przyrodzonego piękna, (co jest celem ochrony), wolnej od obawy przed zabudowaniem, nie istnieje.

Chcąc stosować, przewidziane w zarządzeniu budowlanym ograniczenie żądanie „innego ukształtowania budynku” albo jego części, wkraczamy w innego rodzaju nieporozumienie, powiększające nierealność przepisu, dotyczącego estetyki budowlanej. Przy obecnym stanie rzeczy czynność rzeczoznawcy budowlanego w powiecie jest powierzona z reguły inżynierowi drogowemu, pozbawionemu oczywiście zupełnie wskazówek, którymi mógłby się jako niefachowiec, w swoich decyzjach kierować, co w danym krajobrazie, uznanym za chroniony, jest dopuszczalne, co wykluczone tak co do formy jak i materiału, w stosunku do chronionej przyrody, o ile naturalnie da sobie radę z zawłościami przepisu. Nie ma w tym nic nienaturalnego, że inżynier drogowy, owiany może najlepszymi chęciami (w co jednak wątpić należy przy nawa-

le zobowiązań właściwego resortu), ale nieposiadający żadnego przygotowania architektonicznego, musi popełniać jeden błąd za drugim, musi traktować tę stronę swojej pracy bez przekonania, bez myśli wytycznej, na chybi-trafi.

Z wyżej podanych przyczyn, jak też i „dzięki“ wielu artykułom ustawy budowlanej, powodującym gwałtowne zanikanieregionalnych cech w budownictwie wiejskim, a także małomiasteczkowym, jesteśmy świadkami, nie tylko coraz to bardziej niepokojącego oszpecania krajobrazu, ale także gwałtownego przeobrażania się wsi polskiej na wzór osadniczych obozów poszukiwaczy złota w Clondyke, lub wsi pionierskich w Paranie.

Powyższe wywody miały na celu dowód braku dobrze ułożonych i przemyślanych przepisów w ustawie budowlanej, któreby w pewny, niezawodny sposób zabezpieczyły piękno krajobrazu i chroniły przy tym piękno budownictwa wiejskiego z tym krajobrazem tak logicznie i harmonijnie związanego. Aby artykuł 337 mógł być w praktyce z korzyścią stosowany, należałoby, po poczynieniu niezbędnych zmian w redakcji na korzyść jasności treści, równocześnie z wydaniem rozporządzenia wojewody o ochronie danego krajobrazu, uzupełnić je zarządzeniem opracowania dla danego obszaru specjalnych przepisów miejscowych, któreby określiły wyraźnie na czym ochrona tego krajobrazu ma polegać, jak się ma temu podporządkować budownictwo, które obszary mogą być w pewien tylko sposób zabudowane, a które bezwzględnie mają pozostać w stanie naturalnym. Przepisy takie powinny być opracowane przez władze wojewódzkie budowlane i konserwatorskie, przy współudziale Państw. Rady Ochrony Przyrody oraz tych czynników, które są bezpośrednio zainteresowane w ochronie krajobrazu i rodzimego budownictwa. Rzecz naturalna, że zwolnienie inżyniera drogowego od obowiązku nadzoru budowlanego w powiecie, a zastąpienie go rzeczoznawcą budowlanym (Inż. arch. powiatowy), jest warunkiem kardynalnym przy zapoczątkowaniu właściwego ujęcia tego problemu w ustawie.

Myślimy szczególnie intensywnie o przyszłości miast, z których wiele opracowuje lub ma już opracowane i zatwierdzone plany zabudowy, natomiast wieś polska i krajobraz polski oraz małe miasteczka, pozostały na szarym końcu, w zapomnieniu, co musi wzbudzić wielki niepokój o ich przyszłość, gdyż szkody dziś im wyrządzone, mogą się nie dać zupełnie odrobić, ku niepowetowanej stracie dla rodzimej kultury.

Przyjęto wniosek:

„Walne Zgromadzenie SARP stwierdza konieczność wystąpienia do Władz z memoriałem w sprawie ochrony krajobrazu i budownictwa ludowego i małomiasteczkowego w ustawie budowlanej i zleca Oddziałowi Krakowskiemu SARP szczegółowe przygotowanie odnośnego materiału, w porozumieniu z innymi Oddziałami SARP i przedłożenia tegoż Zarządowi Głównemu“.

f) PRZEPISY OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ I GAZOWEJ (W ZAKRESIE BUDOWNICTWA — ODDZIAŁ W WARSZAWIE).

Ciągły rozwój lotnictwa i związane z tym niebezpieczeństwo nalotów nieprzyjacielskich, stawia budownictwo wobec konieczności zabezpieczenia mieszkańców miast od ewentualnych skutków tych nalotów.

Wobec tego, że realizacja tego zagadnienia związana jest z pewnym podniesieniem kosztów budowy, nie wystarczy tu propaganda, czy zalecenie budowy schronów w domach prywatnych. Sprawę tę może rozwiązać jedynie ustawa, któraby ujęła, w drodze przymusu, podstawowe wymagania, zapewniające minimum bezpieczeństwa mieszkańcom.

Pierwszym inicjatorom budowy zabezpieczeń przeciwlotniczych w domach mieszkalnych był Bank Gosp. Krajowego, który podał minimalne warunki O. P. L. G. dla finansowanych przez siebie domów.

Sekcja Architektów L. O. P. P. przy SARP. wzięła udział w dyskusji nad tymi warunkami w Dep. Bud. Ministerstwa Spraw Wewn. i współpracowała przy ich ustalaniu.

Przyjęto, że podstawą obrony przeciwlotniczej winien być schron przeciwgazowy, umieszczony w najniższej części budynku i zabezpieczony od wtórnego działania bomb burzących.

Wypadek trafienia bomby bezpośrednio w dom uważa się jako siłę wyższą, od której zabezpieczenie byłoby zbyt kosztowne i w masie niemożliwe do przeprowadzenia.

W projekcie ustawy, który załączono poniżej, zwrócono uwagę na jak najdalej idące zabezpieczenie przeciw bombom zapalającym, które ze względu na łatwość masowego użycia, przedstawiają wyjątkowo wielkie niebezpieczeństwo dla większych zespołów zwartych domów.

Naogół wymagane warunki techniczne, w projekcie przepisów do ustawy o budowie schronów w domach mieszkalnych, idą po linii racjonalnego i trwałego budownictwa i powinny się spotkać ze strony architektów z gorącym poparciem.

Sekcja architektów LOPP. przedstawia poniżej, do wiadomości i wypowiedzenia się, projekt przepisów do ustawy o budowie schronów przeciwlotniczych w domach mieszkalnych, opracowany w Min. Spraw Wewn. i uzgodniony z Sekcją.

PRZEPISY DO USTAWY O BUDOWIE SCHRONÓW OPL. W DOMACH MIESZKALNYCH (SCHRONY DLA MIESZKAŃCÓW DOMU).

1. Schron winien być dostępny z klatki schodowej i umieszczony obok niej lub pod podwórzem. Dojście do schronu musi być dogodne. Wszystkie schody powinny kończyć się w granicach klatki schodowej.
2. Schron winien być przewidziany w tych budynkach mieszkalnych, w których ilość mieszkańców przy jednej klatce schodowej przekracza 50 osób (do obliczenia należy przyjąć po 5 osób na 1 mieszkanie i rodzinę). Należy unikać projektowania schronów na więcej niż 50 osób. W razie większej ilości osób, należy zaprojektować 2 schrony (mogą mieć wejście z jednego przedsionka).
3. Wielkość schronu winna być obliczona w zależności od ilości osób, przyjmując conajmniej 3 m. sz. powietrza na jednego człowieka.
4. Ściany schronów winny odpowiadać następującym grubościom:
 - a) mur z cegły na zaprawie cement. 1 : 4 — 41 cm.
 - b) ścianka z betonu — 30 cm.
 - c) ścianka żelbetowa — 20 cm.
5. Strop nad schronem musi być z płyty żelbetowej, podwójnie zbrojonej, o wytrzymałości równej 500 kg. razy ilość stropów nad schronem, lecz nie więcej niż 2500 kg., przyczem beton powinien mieć wytrzymałość walcową 180 kg. na cm. kw. według P. K. N.
6. Wysokość schronu powinna wynosić conajmniej 2,2 mtr. w świetle pomieszczenia.
7. Schrony muszą posiadać przedsionki gazoszczelne o powierzchni równej 6 — 10 m. kw. i ograniczone obustronnie drzwiami gazoszczelnymi.
8. Wewnątrz schronu musi znajdować się osobne pomieszczenie z przeznaczeniem na ustęp o 2-ch oczkach, o powierzchni 2 — 4 m. kw. razem.
9. Schron musi posiadać 2 wejścia.

10. Wszystkie drzwi w schronie, narażone na podmuch, muszą być gazoszczelne stalowe, z blachy grubości przynajmniej 5 mm. lub z dwóch blach 3 mm. grub. Wejściowe drzwi schronowe powinny być zawsze otwierane do wewnątrz ze specjalnym zabezpieczeniem zawiasów od działania podmuchów.
11. Okienne schronowe muszą odpowiadać takim samym warunkom, jakie są stawiane drzwiom.
12. Dopuszcza się inny sposób dawania światła dziennego do schronów, byleby zabezpieczał od podmuchów i t. p. wtórnym działaniom.
13. Pomieszczenie schronowe powinno posiadać normalną wentylację służącą do konserwacji pomieszczenia ze szczególnymi drzwiczkami, które będą zamykane na wypadek ataku gazowego.
14. Podłoga w schronie winna być łatwo zrywalna i o trwałej nawierzchni.
15. Schrony winny być zabezpieczone od wilgoci zgodnie z ustawą budowlaną, dotyczącą pomieszczeń w suterenach, przeznaczonych na stałe przebywanie ludzi.
16. Schrony muszą być tynkowane.
17. Schrony muszą mieć taki układ otworów, któryby umożliwił szybkie i naturalne przewietrzanie.
18. Schrony mogą być wykorzystywane w czasie pokoju jedynie jako sale zebrania, czytelnie, pomieszczenia organizacji społecznych, administracje budynku, placówki organizacji OPL. i t. p. Na żadne inne cele ani składy towarowe użyte być nie mogą.

I. PRZEPISY DOTYCZĄCE DACHU I PODDASZA W DOMACH MIESZKALNYCH.

1. Konstrukcja dachowa musi być ogniotrwała. Najbardziej wskazana jest płyta żelbetowa min. 8 cm. grub.
2. Wysokość poddasza nieużytkowego musi być nie mniejsza w najniższym miejscu niż 60 cm. w odległości 1,5 mtr. od ściany zewnętrznej.
3. Strop nad ostatnią kondygnacją musi być również ognioodporny i zabezpieczający od przebiccia bombą zapalającą jak również i od przemakania.
4. Na poddaszu nie może być żadnych materiałów łatwopalnych, ścianek drewnianych, przegródek, podłóg drewnianych i t. p.
5. Poddasze musi być przejrzyste.

II. WYPOSAŻENIE SCHRONU W DOMACH MIESZKALNYCH.

Schrony winny posiadać:

1. Zbiorniki na wodę do picia o pojemności 3 litry na osobę (lub studnię artezyjską).
2. Apteczkę przenośną.
3. Specjalne naczynia hermetyczne ze zbiornikami na wodę napełnianymi ręcznie, jako klozety, po 2 na schron. Zbiorniki z wodą o pojemności 1 litra na osobę.
4. Ławki obliczone na co najmniej połowę osób w schronie.
5. Kotary lniane specjalnie impregnowane zawieszane przed wejściem do schronu.
6. Komplet narzędzi: łom, łopata, oskard, wiadro, szczotka i t. d.
7. Dwa komplety ubrania OPL. w przedsiönku schronowym dla kierownika schronu.
8. Zapas baterii i lampek kieszonkowych dla oświetlenia pomieszczenia schronowego.
9. Kilka masek gazowych.
10. Papier w paskach i klej, lub papier w paskach gumowych, oraz zapas tłuszczu, (wazeliny) i t. p.

Przyjęto wnioszek:

„Walny Zjazd prosi wszystkie Oddziały o przedyskutowanie projektu przepisów do Ustawy o schronach przeciwlotniczych i nadesłanie odpowiednich wniosków w tej sprawie w czasie jak najszybszym“.

g) STOSUNEK ZAWODOWY ARCHITEKTA-PRACODAWCY DO ARCHITEKTA-PRA-COWNIKA.

W sprawie stosunku zawodowego architekta-pracodawcy do architekta-pracownika, zapowiedziany referat nie został zgłoszony. Uznając ważność tych spraw, walne zebranie uchwaliło wezwać Zarząd do przyspieszenia opracowania wytycznych stosunku architekta-pracodawcy do architekta-pracownika i rozesłania ich do Oddziałów SARP. dla zasięgnięcia ich opinii.

h) NORMY WYNAGRODZEŃ ZA PRACĘ ARCHITEKTONICZNE.

(opracowane przez Komisję Norm Wynagrodzeń przy Zarządzie Głównym SARP.).

1) Dla budynków najprostszych, jak zabudowania gospodarcze, folwarczne, komórki, małe składy i t. p., — za szkic, projekt, kosztorys, rysunki robocze, — należy stosować stawki honorarium byłego Ministerstwa Robót Publicznych z dn. 7.XII.1927 r. Nr. IX/3538 Kat. II, obniżone o 45%.

2) O konstrukcji najprostszej (belkowe stropy, drewniane dachy, zwykłe posadowienia), za: szkic, projekt, kosztorys, rysunki robocze, — należy stosować stawki b. Ministerstwa Robót Publicznych z dnia 7.XII.1927 r. Nr. IX/3538, Kat. II, obniżone o 20%.

3) Dla budynków o bardziej złożonej konstrukcji (stropy żelbetowe, fragmenty konstrukcji żelaznych lub żelbetowych, dachy żelbetowe, trudniejsze posadowienia, schrony O. P. L. i t. p.) oraz dla budynków o bardziej skomplikowanej kompozycji architektonicznej lub o charakterze użyteczności publicznej, stosować należy stawki b. Ministerstwa Robót Publicznych Kat. II z dn. 7.XII.1927 r. Nr. IX/3538.

4) budynków, jak pod 3) lecz o konstrukcji szkieletowej lub innej specjalnie złożonej — wymagającej specjalnego opracowania — należy stosować stawki b. Ministerstwa Robót Publicznych z dn. 7.XII.1927, Kat. II, Nr. IX/3538, podwyższone o 10%.

Normy powyższe są minimalne i dotyczą budynków o kubaturze do 50.000 mtr. sześć., przy czym mają charakter tymczasowy i będą poddane rewizji za rok. W powyższych normach, wynagrodzenia za obliczenie statyczne i rysunki robocze konstrukcji, musi się mieścić dla grupy 2) w granicach od 3% do 10%, w grupie zaś 3) i 4) w granicach od 15 do 20% sumy wynagrodzenia za wyżej wymienioną grupę prac architektonicznych.

Za kierownictwo budowy, połączone ze stałą obecnością lub zastępstwem na budowie oraz z kolaudacją i sprawdzeniem rachunków — honorarium według stawek nie obniżonych b. M. R. P. z dnia 7.XII.1927 r. Nr. IX/3538. Kat. II.

Za przedłużenie czasu trwania budowy ponad 15 miesięcy należy się dodatek za każdy miesiąc przedłużonego czasu w wysokości 1/15 honorarium.

O ile kierownictwo budowy wykonywane jest nie przez autora projektu, to wynagrodzenie za nadzór autorski winno wynosić 5 do 10% powyższego honorarium, zależnie od charakteru i miejsca budowy.

Jeżeli ze względów konstrukcyjnych konieczne jest dodatkowe kierownictwo specjalisty konstruktora, to wynagrodzenie za powyższą czynność określa się na podstawie osobnej umowy. To samo dotyczy wynagrodzenia za specjalny dozór nad wykonaniem instalacji wszelkiego rodzaju.

O ile charakter budowy lub zamówienia umożliwia zaniechanie wykonania pewnej części prac i obowiązków architektonicznych, wymienionych w przepisach o obowiązkach zawodowych architekta, może on poczynić proporcjonalne ustępstwa od wyżej wymienionych norm na rzecz klienta.

TABELA MINISTERSTWA ROBÓT PUBLICZNYCH WYNAGRODZEŃ ZA PRACĘ ARCHITEKTONICZNE.

Kategoria II.

Kubatura budowy mtr. ³	Szkic	Projekt	Kosztorys
600	200 zł.	400 zł.	200 zł.
1.000	300	600	300
5.000	1.000	2.000	800
20.000	2.200	5.200	1.600
50.000	4.200	10.200	3.200

U w a g a: Wartości pośrednie należy uzyskiwać drogą interpolacji.

Kubatura budowy mtr. ³	Kierownictwo robót	Rysunki wykonawcze	Sprawozdanie rachunków
600	800 zł.	800 zł.	267 zł.
1.000	1.200	1.200	400
5.000	3.800	3.800	1.265
20.000	9.000	9.000	3.000
50.000	17.600	17.600	5.800

U w a g a: Wartości pośrednie należy uzyskiwać drogą interpolacji.

Po wysłuchaniu opinii o projekcie norm wynagrodzeń specjalnie wybranej Komisji Walne Zebranie uchwaliło:

- 1) Projekt norm w brzmieniu ustalonym przez Kom. Norm Wynagrodzeń przy Zarządzie Głównym SARP., uznać za podstawę do rozważań w Oddziałach, które do dnia 1 listopada b. r. winny zakomunikować swe stanowisko Zarządowi Głównemu.
- 2) Upoważnić Zarząd Główny do ustalenia, po wysłuchaniu opinii Rady SARP, na okres roczny norm, uwzględniających warunki lokalne oraz dezyderaty Oddziałów.
- 3) Upoważnić Zarząd SARP do przedłużenia, w razie potrzeby, rocznego okresu ważności norm wynagrodzeń do czasu najbliższego Zjazdu Delegatów.
- 4) Zalecić Oddziałom by przy zgłaszaniu ewentualnych odchyłeń od wysokości norm opracowanych przez Kom. N. W. przy Z. G. SARP. podawały wysokość tych odchyłeń w %.

Odpowiednikiem norm wynagrodzeń są przepisy dotyczące pracy architekta, opracowane przez Komisję Norm Wynagrodzeń przy Zarządzie Głównym SARP., które poniżej podajemy.

P R Z E P I S Y

dotyczące opracowania szkicu.

Szkic winien przedstawiać ogólną zasadę rozwiązania zagadnienia architektonicznego pod względem sytuacyjnym, rozplanowania, konstrukcji i ukształtowania bryły.

Szkic winien zawierać następujące warunki:

- 1) plan sytuacyjny w podziałce 1:500 lub 1:1000, obrazujący wzajemne ustosunkowanie i rozmieszczenie budynków, położenie ich w stosunku do dróg komunikacyjnych, sąsiadów, stron świata, z uwzględnieniem wewnętrznej komunikacji i rozplanowania terenu.

2) Rzuty poziome wszystkich kondygnacji, obrazujące wzajemny układ i przeznaczenie poszczególnych pomieszczeń w podziałce 1:200, przy większych założeniach w podziałce 1:500 lub 1:400, przy mniejszych 1:100.

3) Przekroje i widoki projektowanego budynku w podziałce 1:200, określające wysokości kondygnacji i ogólną jego bryłę.

Forma rysunkowa projektu szkicowego winna być jak najprostszą, zawierać nazwy przeznaczenia poszczególnych pomieszczeń i zasadnicze wymiary rzutów i przekrojów, umożliwiające obliczenie przybliżonej kubatury budynku.

P R Z E P I S Y

dotyczące opracowania projektu w podziałce 1:100.

P R O J E K T.

Projekt do zatwierdzenia opracowywany jest na podstawie przyjętego przez zleceniodawcę szkicu, wykonanego zgodnie z ustalonym programem. Celem projektu jest dalsze opracowanie i rozwinięcie założeń ujętych w szkicu.

Projekt powinien być tak opracowany, aby mógł służyć do obliczeń statycznych, schematów konstrukcyjnych, projektów instalacyjnych oraz kosztorysu.

I. CZYNNOCI WSTĘPNE PRZY WYKONYWANIU PROJEKTU.

Projektant powinien zapoznać się dokładnie z terenem budowy, linią regulacyjną zabudowania, dopuszczalnym gabarytem i sposobem zabudowy (w Warszawie „legitymacją działki”), z miejscem projektowanej budowy, charakterem i wytrzymałością gruntu i t. p. Ponadto projektant powinien zawczasu, w porozumieniu z odpowiednim projektantem robót instalacyjnych, uzgodnić i wrysować obiekty instalacyjne. (Np. wanny, sedesy, umywalki, pisuary i t. p.).

II. TREŚĆ PROJEKTU.

W uzupełnieniu P. N. B. 130, projekt winien zawierać:

I. Plan orientacyjny w podziałce 1:10000, określający położenie danego terenu lub działki w obrębie osady, dzielnicy, miasta lub też względem linii komunikacyjnych. Plan ten winien być zorientowany na północ.

II. Plan sytuacyjny w podziałce 1:500, określający położenie nowowznoszonego budynku względem stron świata, granic sąsiada, linii ulicy, linii regulacyjnej, linii zabudowania, oraz względem budynków i wszelkich obok znajdujących się urządzeń.

W szczególności plan sytuacyjny winien zawierać:

- a) granice i wymiary działki z podaniem NN. hipotecznych działki zabudowanej, działek sąsiednich oraz Nr. policyjnego działki zabudowanej,
- b) istniejące i projektowane ukształtowanie terenu w odniesieniu do przyjętych punktów stałych,
- c) położenie i wymiary projektowanego budynku i budynków już istniejących na danej działce, z podaniem zamierzonych przejść, przejazdów i odległości studzien od budynków, dołów sanitarnych i t. p.

U w a g a: Podstawą planu sytuacyjnego winien być plan pomiarowy terenu, sporządzony przez mierniczego przysięgłego.

III. Rzuty poziome wszystkich kondygnacji w podziałce 1:100, z podaniem całkowitych zewnętrznych wymiarów budowy oraz zasadniczych wymiarów pomieszczeń z oznaczeniem grubości ścian.

W rzucie poziomym kondygnacji winny być umieszczone oznaczenia kierunków otwierania drzwi, rozstawienie pieców, wani, sedesów, umywalek, zlewów, zmywaków i t. p. W pomieszczeniach zaś przeznaczonych na urządzenia specjalne i aparaty, zasadnicze ich rozstawienie w tejże podziałce.

W budynku winny być oznaczone przewody dymowe (z uwzględnieniem spalin gazowych) i wentylacyjne ze wskazaniem miejsc ich włączenia.

Na planach należy oznaczać: rozkład belek stropowych nad daną kondygnacją, ze wskazaniem ich przekroju, lub przy stropach innych konstrukcji, z zaznaczeniem istotnych elementów nośnych. Elementy podlegające obliczeniu statycznemu powinny być ponumerowane, zgodnie z numeracją przyjętą w tym obliczeniu.

○ ile cała kondygnacja wykonana będzie na zaprawie jednego rodzaju, wystarczy zaznaczyć to tylko uwagą obok rysunku.

Wszystkie części murów — wykonane odmiennie od całości danej kondygnacji (np. inna zaprawa lub cegła) winny być odpowiednio oznaczona (patrz P. N. B. — 130).

○ ile budynek zaprojektowany jest w konstrukcji szkieletowej lub mieszanej, należy na planach oznaczać rozstaw słupów z ponumerowaniem przyjętym w obliczeniu statycznym. Przy konstrukcji szkieletowej należy zaznaczać osi słupów oraz wskazywać układ podciągów, z pokazaniem przekrojów słupów i podciągów, z oznaczeniem ich wymiarów i profili, jak również wszelkich odległości między osiami.

W razie dołączenia do projektów oddzielnych schematów konstrukcyjnych, oznaczanie elementów konstrukcyjnych na planach budowlanych nie jest wymagane.

Zarysy w posadowieniach (stopy, ławy, bankiety i t. p.) mogą być oznaczone na planach w podziemiach.

Prócz tego na planach należy podać oznaczenie numerami wszystkich pomieszczeń z opisaniem ich przeznaczenia.

IV. Rzuty konstrukcji dachowej z pokazaniem wszelkich elementów konstrukcyjnych (jak: więźba, płyta i t. p.) lub innego przekrycia dachowego, z zaznaczeniem konstrukcji, spadków i odwodnienia.

V. Przekroje w podziałce 1:100, w ilości koniecznej do wyjaśnienia układu pionowego budynku, z podaniem wysokości wszystkich kondygnacji od podłogi do podłogi, wysokości kondygnacji w świetle, wysokości całego budynku od reperu terenowego oraz wskazaniem zasadniczych konstrukcji stropów i schodów, wraz z podaniem grubości stropów oraz wyrysowaniem i oznaczeniem posadowień, wszelkich izolacji poziomych i pionowych.

Przy różnych głębokościach posadowienia (np. przy większym zagłębieniu kotłowni), prócz przekrojów zasadniczych należy dać przekrój dodatkowy przez część niższą w stosunku do całego układu. Przy stropach trudniejszych lub mniej znanych konstrukcji należy obok narysować ich szczegół w większej podziałce.

Należy wymiarować całkowitą wysokość budynku od poziomu podłogi przyziemia (poziom podłogi przyziemia przyjmuje się jako poziom zerowy budynku) do górnego zakończenia ścian budynku w miejscu ich zetknięcia się z dachem. Poziom zerowy budynku musi być związany wymiarem z istniejącymi punktami stałymi terenu.

VI. Wszystkie elewacje w podziałce 1:100, ilustrujące ogólny kształt oraz sposób zewnętrznego wykończenia budynku, z pokazaniem rynien, rur spustowych i kominów.

VII. Obliczenia statyczne.

Obliczenia statyczne winny stwierdzać wymaganą pewność wznoszonych konstrukcji i elementów konstrukcyjnych, przez zbadanie warunków równowagi, oraz przez sprawdzenie naprężeń.

W obliczeniach równowagi należy określać współczynniki pewności, które nie mogą być mniejsze od dopuszczalnych.

Obliczone naprężenia w elementach konstrukcyjnych nie powinny przekraczać dopuszczalnych.

Udowodnienie, iż naprężenia są mniejsze od dopuszczalnych lub współczynnik pewności większy od dopuszczalnego, czyni zbędnym wyliczanie wielkości naprężeń lub współczynnika pewności.

Obliczenia statyczne winny obejmować wszystkie elementy konstrukcyjne, od których zależy bezpieczeństwo budynku poza takimi, których bezpieczne stosowanie jest uzasadnione praktyką budowlaną. W obliczeniach statycznych można posługiwać się znanymi tabelami. Obliczenie jednego elementu konstrukcyjnego wśród wielu jednakowych wymaga omówienia. Elementy konstrukcyjne (wymienić i nazwę i numerację) posiadają konstrukcję, jak element obliczony (podać nazwę elementu i jego pozycję, numer w obliczeniu statycznym). Podstawą do obliczeń statycznych jest projekt w podziałce 1:100.

Poszczególne pozycje obliczenia statycznego winny być oznaczone (numerowane) nawiązując się odpowiednio do projektu, lub schematów konstrukcyjnych.

Obliczenia statyczne, wykonane metodą graficzno-analityczną, winny posiadać oznaczenia na wykresach zgodne z oznaczeniami w obliczeniu analitycznym. Oznaczenia na wykresach winny odpowiadać oznaczeniom w planach i przekrojach projektów. Podziałki sił i długości należy podawać na wykresach. Obliczenia statyczne winny się opierać na założeniach, obciążeniach, naprężeniach podawanych w obowiązujących normach i przepisach. Wymiary liniowe, jak rozpiętości, wysokości i t. p., można przyjmować wg. podziałki planu. W przypadkach nieobjętych przez normy i przepisy, oraz przy stosowaniu mniej znanych metod obliczenia statycznego, należy podawać bezpośrednie uzasadnienie podstaw obliczenia statycznego, albo wykazywać źródła naukowe, w których niezbędne uzasadnienia można znaleźć.

Jeżeli szkic, schemat konstrukcyjny lub projekt niedostatecznie wyjaśnia pracę projektowanej konstrukcji, należy zespół, układ lub element konstrukcyjny dodatkowo opisać.

Należy podawać nazwę obliczanego elementu, np. strop Kleina, Ackermana, belka częściowo zamocowana, belka ciągła, słup osiowo obciążony, fundament, rama trójprzegubowa i t. p.

W obliczeniu statycznym należy podawać schematy, oraz szkice elementów obliczanych.

Obliczenia statyczne, oraz szkice w ich tekście winny być tak wykonane, aby sporządzanie rysunków roboczych nie wymagało zasadniczych dodatkowych obliczeń i wyjaśnień, poza niezbędnymi przy opracowaniu rysunków roboczych. Cechy charakterystyczne dla całej obliczanej konstrukcji należy podawać na wstępie obliczeń statycznych, np. wytrzymałość walcowa betonów, konstrukcja stalowa, spawana, nitowana, ciśnienie dopuszczalne fundamentu na grunt, specjalne obciążenia stropów i t. p.

VIII. Obliczenia kubatury budynku. Obliczenie kubatury budynku w myśl przepisów b. Ministerstwa Robót Publ

IX. Ilość i jakość lokali.

Należy podawać ilość i rodzaj lokali (izb, sklepów i t. p.) oraz kwadratury poszczególnych mieszkań, licząc wszystkie ubikacje w świetle murów (na pierwszej stronie).

III. TECHNIKA WYKONANIA PROJEKTU.

Rysunki winny być wykonywane ciemnymi liniami na jasnym tle. Technika ich wykonania jest dowolna, gwarantująca tylko trwałość i niezmienność rysunku.

Grubość linii winna być tak dobrana, aby rysunek był wyraźny i przejrzysty, a zarazem mógł dawać ogólną orientację co do charakteru konstrukcji zastosowanej oraz materiałów, jakie mają być użyte.

Wszelkie wymiary w planach mają być podawane w systemie metrycznym. Dla oznaczenia wymiarów stosować należy linie jak najcieńsze.

Opisywanie rysunków winno być czytelne (patrz P. N. B. — 502—504).

W konstrukcjach betonowych i żelbetowych zaleca się stosowanie oznaczeń zawartych w P. N. B. — 101.

Przy sporządzaniu projektów należy stosować oznaczenia materiałów barwami zgodnymi z rozporządzeniem b. M. R. P. z dn. 2.VII.29 r. § 8.

Rzuty wszystkich konstrukcji powinny być jednakowo orientowane.

IV. FORMAT I SPOSÓB PODANIA PROJEKTU.

Projekt winien być opracowany w sposób następujący:

Wymiary rysunków winny odpowiadać normie P. N. B. — 501 i być wielokrotnością formatu 210 × 297 mm.

Projekt należy wykonywać w 3-ch egzemplarzach i odpowiednio do wymagań zawartych w P. N. B. — 120, oraz władz zatwierdzających projekt.

III.

DYREKTYWY I OPINIE DLA ZARZĄDU GŁÓWNEGO

USTAWA BUDOWLANA I UPRAWNIENIA ZAWODOWE.

W związku ze sprawą uprawnień Walne Zebranie postanowiło podać do wiadomości wszystkich kolegów okólnik Oddziału Lwowskiego odnoszący się do ostrożnego wydawania świadectw z praktyki architektonicznej inżynierom innych specjalności.

O K Ó L N I K.

W ostatnich czasach Zarząd Oddziału S. A. R. P. we Lwowie miał możliwość stwierdzić, iż do Komisji Egzaminacyjnej dla uprawnień budowlanych przy Urzędzie Wojewódzkim, wpływa znaczna ilość świadectw praktyki architektonicznej, wystawianych przez Kolegów inżynierów-architektów inżynierom innych specjalizacji, które to świadectwa są podstawą do uzyskania przez nich prawa projektowania architektonicznego na mocy § 362 Ustawy budowlanej z r. 1928.

Posiadamy wykaz szeregu świadectw, jakie wystawione zostały na naszym terenie i, nie wchodząc w pobudki jakie kierowały kolegami, musimy zauważyć, że zdaniem naszym udzielanie świadectw takich inżynierom wynika prawdopodobnie z niedoceniań ważności tego rodzaju aktów.

Świadectwa powyższe i uzyskane na ich podstawie uprawnienia, równają inżynierów w prawach z architektami, pozwalając na swobodne wykonywanie projektów architektonicznych, co niewątpliwie odbić się musi na obniżeniu poziomu budownictwa. Nie należy bowiem zapominać, że inżynierowie architekci przed uzy-

skaniem dyplomu w studiach swych na Wydziale Architektury wyższych Uczelni poświęcają około 1600 godzin na samą naukę projektowania, drugie zaś tyle pochłaniają przedmioty pomocnicze z dziedziny historii architektury, konserwacji zabytków, historii sztuki i t. p. Inżynierowie innych zawodów, z natury swej specjalizacji, są tym wszystkim kwestiom zupełnie obcy, nie posiadając w programie studiów ani jednej godziny projektowania architektonicznego. Czyż można wobec tego uznać, że krótka praktyka w biurze architektonicznym jest w stanie wyrównać tę różnicę w studiach, zwłaszcza, że odbywa się najprawdopodobniej pod dyktandem wskazówek kierownika biura. Uprawnienia, uzyskane przez inżynierów z § 362, pozwolą im z kolei udzielać podobnych świadectw odbytej praktyki swym innym kolegom, powodując narastanie silnego elementu konkurującego z architektami, a nie posiadającego należytego fachowego przygotowania.

Oczywiście, że w wypadkach pracy inżyniera zupełnie samodzielnej, znamionującej zamiłowanie i istotnie wybitniejsze zdolności, świadectwa takie mogą być udzielane, jednak nader ostrożnie w interesie zawodu i utrzymania poziomu kultury budowlanej kraju.

Zaznaczamy, że czuwać będziemy z całą skrupulatnością nad tą sprawą i w wypadkach stwierdzenia nieuzasadnionego wystawiania świadectw, występować będziemy z całą bezwzględnością w ramach naszego statutu.

Lwów, dnia 7 maja 1936.

Za Zarząd S. A. R. P.
Oddział we Lwowie:

Sekretarz:
Inż. arch. Stefan Porębowicz

Prezes:
Prof. Inż. arch. Witold Minkiewicz.

Prócz tego uznano za niezbędne uzupełnić powyższy okólnik przez uchwałę treści następującej:

„Zjazd delegatów poleca Zarządowi Głównemu SARP. uzupełnić odezwę Oddziału Lwowskiego o ostrożnym wystawianiu zaświadczeń inżynierom budowlanym z praktyki projektodawczej, przez zalecenie ostrożności przy wystawianiu świadectw z praktyki budowlanej architektom. Świadectwa takie powinny być wystawiane jedynie wtedy, gdy praktyka była wykonywana solidnie.

Uzasadnienie:

- 1) względy natury ogólnie moralnej,
- 2) wzgląd na nieobniżanie poziomu wykonywania zawodu architekta przez dojsie do uprawnień ludzi nieprzygotowanych“.

Ze sprawą uprawnień wiąże się ściśle wniosek nagły, zgłoszony przez Oddział Gdynski i przyjęty przez Walne Zebranie:

„Zarząd Główny skieruje na koszt SARP. do Trybunału Administracyjnego sprawę słuszności nadania przez M. S. Wewnętrznych, wbrew ustawie budowlanej, uprawnień budowlanych na terenie Gdyni pp. Madele i Goździewskiemu, nie posiadającym wyższego wykształcenia“.

Poza tym zalecono Komisji opracowującej sprawę ustawy budowlanej i uprawnień zawodowych, zapoznać się z rozporządzeniem niemieckim z dnia 28.VII.36 r. o organizacji zawodu architekta (Baugilde N. 22).

KONKURSY ARCHITEKTONICZNE.

W sprawie konkursów przyjęto następującą rezolucję:

Opierając się na stwierdzonych faktach, Zarząd Oddziału Warszawskiego proponuje przyjąć następującą rezolucję:

Statystyka ostatniego roku wykazuje stały wzrost ilościowy konkursów zamkniętych na niekorzyść konkursów powszechnych. Jest to zjawisko szkodliwe, wpływające ujemnie na atmosferę pracy i popularności idei konkursowych. Powoduje zamknięcie dostępu do realizacji poważniejszych zamierzeń architektonicznych szerszych kołom architektów i wpływa niekorzystnie, przez brak odpowiedniej konkurencji na poziom prac konkursowych. Zarząd Oddziału Warszawskiego jest zdania, że wyżej wymienione błędy płyną z obojętności dla spraw konkursowych ze strony władz Stowarzyszenia oraz z niewypełniania całokształtu swych zadań, przewidzianych regulaminem, przez Kolegium Sędziów. Obowiązkiem Stowarzyszenia jest przeciwdziałanie temu stanowi rzeczy, wobec czego Walny Zjazd postanawia:

1) Wezwać Zarządy poszczególnych Oddziałów do każdorazowej osobistej interwencji u odpowiednich czynników w razie zgłoszenia konkursu zamkniętego na korzyść konkursu powszechnego.

2) Wezwać Kolegium Sędziów do podjęcia wszystkich prac do których jest powołane w/g paragrafu 10 Regulaminu Konkursów.

3) Wezwać ogół kolegów do przeciwdziałania ogłaszaniu konkursów zamkniętych oraz do propagowania idei konkursów powszechnych, jako najsluszniejzej ze społecznego punktu widzenia formie oddawania robót, prowadzonych z funduszów publicznych, zapewniającej jednocześnie maksimum wartości architektonicznych.

W końcu obrad zebrania przyjęto szereg wolnych wniosków:

Walny Zjazd zwraca się do Zarządu Głównego o ożywienie działalności na polu artystyczno-architektonicznym.

Koleżeński podpis na projekcie może być dany Koledze architekcie jedynie obok podpisu autora i bezpłatnie.

Członek SARP. nie mający uprawnień może się zwrócić o podpis jedynie do kolegi zrzeszonego w SARP. a w żadnym razie nie może brać podpisu od ludzi o niższym cenzusie niż sam posiada.

Podpisywanie projektów oraz przyjmowanie odpowiedzialności za nadzór przez Kolegę uprawnionego powinno odbywać się jedynie w płaszczyźnie istotnej współpracy obydwóch kolegów; w zależności od faktycznie włożonej przez Kolegów pracy, powinna być normowana sprawa udziału ich w honorarium architektonicznym.

Sąd Koleżeński ma prawo i obowiązek wkraczania samorzutnie w wypadkach przekroczeń ze strony Oddziałów i poszczególnych członków SARP.

Szkoły zawodowe rzemieślnicze powinny w programach nauczania uwzględnić głównie nauczanie rzemiosła przez ćwiczenia praktyczne w celu wykształcenia fachowców, którzy pracą swą fizyczną mogliby podnieść poziom upadających rzemiosł budowlanych. Teoretyczne nauczanie powinno być ograniczone do: wiadomości ogólnie kształcących, uzupełniających wykształcenie ze Szk. Powsz., encyklopedii techniki, posiłkującej się danym rzemiosłem i do wiadomości fachowych, dotyczących głównie i wyłącznie danego rzemiosła. Podkreślić należy specjalnie staranne i gruntowne nauczanie znajomości materiałów, którymi uczeń a przyszły czeladnik (podmajstrzy) i mistrz będzie pracował.

IV.

C Z Ę Ś Ć O R G A N I Z A C Y J N A

WYBORY.

- a) Na Prezesa S.A.R.P. przez aklamację został powołany
Kol. Romuald Miller.
- b) 8 Członków Zarządu Głównego:
Gomóliński Jerzy
Paprocki Adam
Piotrowska Anatolia
Piotrowski Roman
Puławski Teodor
Skibniewski Zygmunt
Syrkus Szymon
Trzciniński Gustaw.
- c) 12 Członków Rady S.A.R.P.:
Bojemski Aleksander
Goldberg Maksymilian
Gutt Romuald
Jakimowicz Konstanty
Jankowski Józef
Lilpop Franciszek
Makowiecki Jerzy
Minkiewicz Witold (Lwów)
Niemojewski Lech
Nowakowski Tadeusz
Świerczyński Rudolf
Tołwiński Tadeusz.
- d) 5 Członków Komisji Rewizyjnej:
Bursze Teodor
- e) 7 Członków Sądu Fachowego:
Chmielewski Jan
Goldberg Maksymilian
Kwiek Piotr
Piotrowski Eugeniusz
Szanajca Józef
Węgrzecki Andrzej
Żakowski Juliusz.
- f) 10 Członków Sądu Koleżeńskiego:
Boerner-Przewłocka Wanda
Bursze Teodor
Gutt Romuald
Henneberg Wilhelm Karol
Jakimowicz Konstanty
Kafarski Aleksander
Lilpop Franciszek
Najman Jan
Rzepecki Mieczysław
Wyszyński Witold.
- g) 2 Członków Zarządu Funduszu Zapomogowego S.A.R.P.:
Piotrowski Eugeniusz
Marzyński Stanisław.

ZATWIERDZENIE LISTY KOLEGIUM SĘDZIÓW I SEKRETARZY KONKURSOWYCH:

W a r s z a w a:

S ę d z i o w i e:

Bojemski Aleksander
Chmielewski Jan
Jankowski Józef
Kuncewicz Adam
Miller Romuald
Najman Jan
Piotrowski Roman
Puterman Julian
Skibniewski Zygmunt
Świerczyński Rudolf

S e k r e t a r z e:

Bukowski Stanisław
Bursze Teodor
Dzięgielewski Tadeusz
Filipowicz Tadeusz
Fiszler Stanisław
Goldberg Maksymilian
Gomoliński Jerzy
Graeffe Jan
Lassota Stanisław
Lier Kazimierz

Węgrzecki Andrzej
Wojciechowski Jarosław

Łapińska-Dziewulska Zofia
Łokcikowski Mieczysław
Łowiński Józef
Kaszubski Tadeusz
Makowiecki Jerzy
Marzyński Stanisław
Paprocki Adam
Piotrowski Eugeniusz
Puget Zbigniew
Rutkowski Hipolit
Sienicki Stefan
Tomaszewski Leonard
Trzciniński Gustaw
Weker Waclaw
Wyszyńska Wanda
Wyszyński Witold

K r a k ó w:

Szysko-Bohusz Adolf
Wojtyczko Ludwik

Jasieński Henryk
Sachse Frydolin

L w ó w:

Frydecki Andrzej
Wróbel Tadeusz

Kańska-Frydecka Wiktoria
Lange Ludwika
Kramarczyk Stanisław
Pisiewicz Tadeusz

C z ę s t o c h o w a:

Mońkowski Leon

Usakiewicz Edward

K a t o w i c e:

Graeffe Jan
Rzepecki Zbigniew

Łobos Tadeusz

Ł ó d ź:

Gawroński Kazimierz
Zacharzewski Jan

Albrecht Stanisław
Berliner Jerzy

G d y n i a:

Garliński Stanisław
Kupiec Zbigniew

Dąbrowski Stanisław
Miecznikowski Stanisław
Stefanowicz Jan

W i l n o:

Paprocki Jerzy

Narębski Stefan

UCHWALONE POPRAWKI DO REGULAMINÓW S.A.R.P.

REGULAMIN RADY S.A.R.P.

§ 3.

BRZMIENIE OBECNIE OBOWIĄZUJĄCE:

Rada składa się z 12 członków, wybranych na okres 2-letni przez Walne Zebranie S.A.R.P., nadto w skład Rady wchodzi: Prezes S.A.R.P., 8 członków Zarządu Głównego, oraz wszyscy przewodniczący Oddziałów S.A.R.P., lub ich pełnomocni zastępcy.

Przewodniczącym Rady jest Prezes S.A.R.P. (art. 42 Stat.).

BRZMIENIE PROPONOWANE PRZEZ ODDZIAŁ WARSZAWSKI SARP.

Rada składa się z 12 członków, wybranych na okres 2-letni przez Walne Zebranie S.A.R.P., nadto w skład Rady wchodzi: Prezes S.A.R.P.,

8 członków Zarządu Głównego, przewodniczący Sądu Koleżeńskiego, Sądu fachowego i kolegium Sędziów i Sekretarzy Konkursów oraz wszyscy przewodniczący Oddziałów S.A.R.P., lub ich pełnomocni zastępcy.

Przewodniczącym Rady jest Prezes S.A.R.P. (art. 42 Stat.).

§ 8.

BRZMIENIE OBECNIE OBOWIĄZUJĄCE:

W wypadku zdekompilowania składu Zarządu Głównego podczas jego kadencji, Rada, na wniosek Prezesa S.A.R.P., przeprowadza wybory uzupełniające. Zawiadomienia o posiedzeniu, na którym mają się odbyć wybory, rozsyła Sekretarz Rady wszystkim jej członkom przynajmniej na dwa tygodnie przed terminem Zebrania.

Zebranie takie jest prawomocne bez względu na liczbę obecnych.

Wybory odbywają się drogą głosowania tajnego prostą większością głosów obecnych.

BRZMIENIE PROPONOWANE PRZEZ ODDZIAŁ WARSZAWSKI SARP.

W wypadku zdekompilowania składu Zarządu Głównego podczas jego kadencji, Rada, na wniosek Prezesa S.A.R.P., przeprowadza wybory uzupełniające spośród kandydatów przedstawionych przez Prezesa S.A.R.P. Zawiadomienia o posiedzeniu, na którym mają się odbyć wybory, rozsyła Sekretarz Rady wszystkim jej członkom przynajmniej na dwa tygodnie przed terminem Zebrania.

Zebranie takie jest prawomocne bez względu na liczbę obecnych.

Wybory odbywają się drogą głosowania tajnego prostą większością głosów obecnych.

Poprawki do Statutu:

a) uchwalone ostatecznie (na drugim z rzędu Walnym Zebraniu).

§ 30 Statutu S. A. R. P.

BRZMIENIE OBECNIE OBOWIĄZUJĄCE:

„Organizacjami SARP, prowadzącymi pracę nad poszczególnymi gałęziami wiedzy i zawodu architekta, są Sekcje SARP, tworzone na zasadzie protokołu organizacyjnego, zatwierdzonego przez Zarząd Główny.

Sekcja powinna liczyć przynajmniej 5 (pięciu) członków. Sekcyj w danym Oddziale może być ilość dowolna”.

W brzmieniu przyjętym przez II Walne Zebranie Delegatów do uchwalenia na III-cim Walnym Zebraniu Delegatów SARP.

„Organizacjami SARP, prowadzącymi pracę nad poszczególnymi gałęziami wiedzy i zawodu architekta są Sekcje, tworzone przy Oddziałach SARP na zasadzie protokołu organizacyjnego zarejestrowanego w Zarządzie Głównym (Wydział Fachowy).

Sekcja powinna liczyć przynajmniej 5 (pięciu) członków. Sekcyj w danym Oddziale może być ilość dowolna”.

§ 31 Statutu S. A. R. P.

BRZMIENIE OBECNIE OBOWIĄZUJĄCE:

„Sekcje rządzą się regulaminami, zatwierdzonymi przez Zarząd Główny”.

W brzmieniu przyjętym przez II Walne Zebranie Delegatów do uchwalenia na III-cim Walnym Zebraniu Delegatów SARP.

„Sekcje rządzą się regulaminami, zatwierdzonymi przez Zarząd Główny, po uprzednim opiniowaniu ich przez Zarząd Oddziału”.

b) nowozgłoszone:

§ 18 Statutu S. A. R. P.

BRZMIENIE OBECNIE OBOWIĄZUJĄCE:

„Wszyscy członkowie SARP mają obowiązek podporządkowania się postanowieniom niniejszego Statutu, obowiązującym regulaminom i prawomocnym uchwałom władz SARP.

Regulaminy ani uchwały nie mogą ograniczać swobody pracy zawodowej członków Stowarzyszenia przynajmniej o ile chodzi o pracę dla Państwa lub związków samorządowych”.

BRZMIENIE PROPONOWANE PRZEZ ODDZIAŁ WARSZAWSKI SARP.

„Wszyscy członkowie SARP mają obowiązek podporządkowania się postanowieniom niniejszego Statutu, obowiązującym regulaminom i prawomocnym uchwałom władz SARP.

Regulaminy ani uchwały nie mogą ograniczać swobody pracy zawodowej członków Stowarzyszenia przynajmniej o ile chodzi o pracę dla Państwa lub związków samorządowych.

Członek SARP, zamieszkały i pracujący na terenie Oddziału musi należeć do tegoż Oddziału”.

§ 30 Statutu S. A. R. P. (tekst patrz wyżej).
POPRAWKA PROPONOWANA PRZEZ ODDZIAŁ
WARSZAWSKI SARP.

Ustęp drugi otrzymuje brzmienie:

„Sekcja powinna liczyć przynajmniej 3
(trzech) członków”.

§ 42 Statutu S. A. R. P.

BRZMIENIE OBECNIE OBOWIĄZUJĄCE:

„Rada składa się z 12-tu członków wybranych
na okres dwuletni przez Walne Zebranie, 8-u
członków Zarządu Głównego, oraz przewodni-
czących Oddziałów SARP lub ich pełnomocnych
zastępców.

Przewodniczącym Rady jest Prezes SARP”.

BRZMIENIE PROPONOWANE PRZEZ ODDZIAŁ
WARSZAWSKI SARP.

„Rada składa się z 12-tu członków wybranych
na okres dwuletni przez Walne Zebranie, 8-u
członków Zarządu Głównego, oraz przewodni-
czących: Sądu Koleżeńskiego, Sądu Fachowego,
Kolegium Sędziów i Sekretarzy Konkursowych i
wszystkich Oddziałów SARP lub ich pełnomoc-
nych zastępców.

Przewodniczącym Rady jest Prezes SARP”.

KOMUNIKATY

ZARZĄD GŁÓWNY.

I) Na posiedzeniu w dniu 20 października
r. b. Zarząd Główny SARP ukonstytuował się w
sposób następujący:

Prezes — Romuald Miller

I Vice-Prezes (tor I-szy, organizacyjny) Adam
Paprocki

II Vice-Prezes (tor II-gi, fachowy) Szymon
Syrkus

Sekretarz Generalny — Gustaw Trzcziński

Skarbnik — Anatolia Piotrowska

Sekretarz Zarządu — Teodor Puławski

Członkowie Zarządu: Gomoliński Jerzy, Pio-
trowski Roman, Skibniewski Zygmunt.

II) Instytut Oświaty Pracowniczej organizu-
je w roku 1936/37 Studium Nauk Społecznych
oraz Wolne Studium Instytutu Oświaty Pracow-
niczej (Universitas). Program ogólny obu Stu-
diów jest do przejrzania w godzinach urzędowa-
nia w Sekretariacie SARP. Szczegółowych infor-
macji udziela oraz przyjmuje zapisy Instytut

Oświaty Pracowniczej, ulica Marszałkowska 129
m. 3 tel. 6-82-99.

III) Godziny urzędowania sekretariatu po-
zostają nie zmienione t. j.: wtorki i piątki 17—19
oraz środy 18—20. Czackiego 3/5.

IV) Zgodnie z uchwałą III-go Walnego Ze-
brania Delegatów SARP, wysokość składki człon-
kowskiej na rzecz Zarządu Głównego począw-
szy od dnia 1 października r. b. wynosi jeden
złoty 50 groszy.

V) Sekretariat Generalny S.A.R.P. otrzymał
od Dyrektora Urzędu Inspekcyjno - Budowlane-
go Zarządu Miejskiego m. st. Warszawy kol. Ta-
deusza Nowakowskiego wzmiankę następującą,
z prośbą o podanie jej do wiadomości ogółu Ko-
legów:

„Zarząd Miejski w m. st. Warszawie przypo-
mina, że na zasadzie § 4-go Rozp. Min. Spraw
Wewn. z dnia 14.IX.1935 r. o nadzorze policyjno-
budowlanym nad wykonywanymi robotami bu-
dowlanymi (Dz. U. R. P. Nr. 70 poz. 438) przy
wykonywaniu robót budowlanych, wymagają-
cych nadzoru technicznego kierownika, w myśl
art. 358 i 359 Prawa Budowlanego, należy umie-
ścić tablicę w miejscu widocznym przy ulicy,
placu lub drodze z wyraźnym napisem, podają-
cym imię, nazwisko i miejsce zamieszkania bu-
dującego oraz technicznego kierownika robót.

Jednocześnie przypomina się, że na zasadzie
p. 3 par. 6 wyżej wzmiankowanego rozporząd-
zenia Ministra Spraw Wewnętrznych w miej-
scu budowy powinien stale znajdować się Dzien-
nik Budowy, prowadzenie którego, zgodnie z
par. 6, należy do obowiązku technicznego kie-
rownika. Sposób prowadzenia dziennika budo-
wy podaje par. 7, 8 i 9 tegoż Rozporządzenia.

Winni naruszenia przepisu powyższego pod-
legają karze aresztu do 3-ch miesięcy lub grzyw-
ny do 3.000 złotych (art. 399 Prawa Budowlane-
go)“.

ODDZIAŁ W KIELCACH.

Na Walnym Zebraniu członków Oddziału
SARP w Kielcach wybrany został nowy Zarząd
Oddziału w składzie:

Przewodniczący: kol. Tymiński Kazimierz,

Zastępcy przewodniczącego: kol. kol. Wac-
ław Borowiecki i Stanisław Cybulski,

Sekretarz: kol. Stanisław Lewandowski,

Skarbnik: kol. Ludwik Berstling,

Adres Sekretariatu: inż. - arch. Lewandowski
Stanisław, Kielce, ul. Chęcińska II m. 3.

KONKURSY

Rozstrzygnięty został 67 Konkurs architektoniczny SARP na kiosk do sprzedaży lodów marki Pingwin.

I nagroda 300 zł. — Anna Borucińska i Jerzy Sołtan,

II nagroda 200 zł. — Wojciech S. Meyer i Bohdan Iliński.

III nagroda 150 — Inż. arch. Zygmunt Gorski i Adam Bowbelski.

PRACA

Spółeczne Biuro Pośrednictwa Pracy komunikuje o wakujących w Urzędzie Inspekcyjno-Budowlanym m. st. Warszawy stanowiskach Inspektorów Budowlanych. Wymagane są: dyplom inżyniera-architekta, należyta praktyka w większym mieście, niezależność od sfer przemysłowo - budowlanych; wynagrodzenie 700 zł. miesięcznie. Podania kierować należy bezpośrednio do Urzędu Inspekcyjno-Budowlanego m. st. Warszawy, ul. Pierackiego 18.

Otrzymaliśmy od Stowarzyszenia Nauczycieli szkół zawodowych list następujący, z prośbą o umieszczenie go w „Komunikacie”.

Zapowiadany zjazd sfer przemysłowych, technicznych i nauczycielstwa w sprawie szkolnictwa technicznego odbędzie się w dniach 28, 29 i 30 listopada 1936 r.

Na Zjazd nadeszły i zostały przyjęte następujące referaty, podzielone na 5 grup dyskusyjnych. Spis referatów podajemy poniżej:

GRUPA I — SZKOŁA TECHNICZNA I PRZEMYSŁ.

- 1) Inż. M. Czerwiński — Projekt liceów z grupy nauk inżynierskich w szczególności wodno-melioracyjnych, a zastosowanie odnośnych techników w praktyce.
- 2) Inż. W. Pogańy — Wychowanie młodego technika, a przemysł budowlany.
- 3) Inż. J. Wielgus — Szkolenie mistrzów hutniczych na tle warunków pracy w hutnictwie.

- 4) Inż. M. Bednarski — Kilka uwag o przygotowaniu do zawodu górniczego technika i robotnika.
- 5) Inż. K. Pillich — Jakich pracowników potrzebuje przemysł chemiczny.
- 6) Inż. M. Kuzio — Znaczenie praktyk wakacyjnych.
- 7) Inż. St. Kramarz — Konstruktywizm w architekturze.
- 8) S. Stelmach — Polski Związek Absolwentów Szkół Górniczych, a reforma szkolnictwa górniczego.
- 9) Inż. K. Pillich — Kwalifikacje nauczycieli przedmiotów zawodowych i pomocniczych w szkołach techn.-chem.

GRUPA II — SZKOŁA TECHN. I JEJ ZADANIA NAUK.-PEDAG.

- 1) Inż. K. Pillich — Jak kształcić mistrzów i лаборantów dla przemysłu chemicznego.
- 2) Inż. M. Popiel — O pracowniach materiałoznawstwa w szkołach budowlanych.
- 3) Inż. M. Popiel — Rola i zadanie podręcznika w szkole technicznej.
- 4) Inż. K. Stadtmüller — W jakim kierunku powinno iść ustalenie polskiego słownictwa technicznego.
- 5) Inż. M. Bogdanowicz — Rola warsztatów mechanicznych w średniej szkole techników mechaników.

GRUPA III — SZKOŁA TECHNICZNA, NAUCZYCIEL I UCZEŃ.

- 1) Inż. E. Mirecki — Organizacja pracy szkolnej i domowej ucznia w związku z zadaniami szkoły zawodowej.
- 2) Ks. Dr. W. Jasiński — Szkoła techniczna i chrześcijańskie wychowanie religijno-moralne.
- 3) Ks. Dr. W. Jasiński — Zadania szkoły technicznej w świetle obecnego stanu techniki, w świetle wydajności pracy zawodowej, w świetle psychologii młodzieży.
- 4) Inż. J. Znański — Czego żądają władze górnicze od sztygara, czego zaś przemysł, a więc co winien wynieść absolwent ze szkoły górniczej.
- 5) Inż. A. Kwieciński — Obowiązki i zadania nauczyciela w szkole technicznej oraz trudności na jakie napotyka przy wykonywaniu swych czynności.

- 6) Dr. Inż. Dr. fil. Biegeleisen — Zadania psychologa w szkołach technicznych.
- 7) Inż. K. Markiewicz — Nauczanie etyki zawodowej i sztuki kierowania zespołem pracowniczym.

GRUPA IV— SZKOŁA TECHNICZNA W POLSCE I ZAGRANICĄ.

- 1) Inż. A. Rożnowski — Trzy najważniejsze postulaty w rozwoju szkoły zawodowej.
- 2) Inż. K. Pillich — Sieć szkół techniczno-chemicznych w Polsce.

GRUPA V — SZKOŁA TECHNICZNA I PAŃSTWO.

- 1) Inż. J. Wesółowski — Zadanie obrony przeciwlotniczej w programach nauczania szkół technicznych.

Drukowane komplety referatów można zamawiać pod adresem Inż. H. Bogdanowicz, Katowice, Krasińskiego 3, przy równoczesnym wpłaceniu zł. 3, na konto P. K. O. 303—608.

Zjazd został zwołany z inicjatywy głównej sekcji technicznej Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Zawodowych.

Do komitetu organizacyjnego zgłosiły przystąpienie następujące Stowarzyszenia względnie ich Oddziały lokalne przez swych delegatów.

SKŁAD KOMITETU ORGANIZACYJNEGO.

- 1) Związek Polskich Fabryk Portland Cementu.
- 2) Izba Przemysłowo Handlowa w Katowicach.
- 3) Unia Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego.
- 4) Stowarzyszenie Architektów R. P.

- 5) Stowarzyszenie Elektryków Polskich Oddz. Katowice.
- 6) Związek Elektrowni Polskich.
- 7) Polski Związek Inżynierów Budowlanych.
- 8) Stowarzyszenie Inżynierów Mechaników Polskich Oddz. Katowice.
- 9) Zawodowy Związek Inżynierów i Techników Woj. śl.
- 10) Związek Techników Rzeczypospolitej Polskiej Oddz. Katowice.
- 11) Stowarzyszenie Polskich Inżynierów Górniczych i Hutn. koło Śląsk.
- 12) Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Wojew. śl.
- 13) Syndykat Polskich Hut Żelaznych.
- 14) Stowarzyszenie Hutników Polskich.
- 15) Związek Inżynierów Chemików Wojew. śl.
- 16) Związek Absolwentów Szkół Górniczych.
- 17) Związek Inżynierów Kolejowych.
- 18) Związek Inżynierów Drogowych.
- 19) Śląski Instytut Rzemieślniczo Przemysłowy.
- 20) Izba Przemysłowo Handlowa Sosnowiec.
- 21) Wyższy Urząd Górniczy Katowice.

Ze Zjazdem będzie połączone zwiedzanie ważniejszych obiektów przemysłowych na terenie Górnego Śląska.

Zjazd wzbudził duże zainteresowanie ze względu na będącą w toku reformę szkolnictwa zawodowego. Ze względów organizacyjnych konieczne jest zgłaszanie swego uczestnictwa pod adresem: Zjazd w sprawie szkół technicznych — Inż. M. Bogdanowicz, Katowice, ul. Krasińskiego 3.

Za Komitet Organizacyjny

Inż. M. Bogdanowicz.

Inż. K. Machalski.

ROZWAŻANIA O PROGRAMIE BUDOWNICTWA MIESZKANIOWEGO

Uwagi poniższe stanowią streszczenie odczytu wygłoszonego w S.A.R.P. dn. 23 stycznia 1936 roku

Rozważania o programie budownictwa mieszkaniowego wypływać muszą z analizy naszych warunków mieszkaniowych.

W układzie tych warunków w ciągu ostatnich lat kilkunastu nastąpiły poważne przekształcenia, których istotą jest, iż obok sprawy b r a k u mieszkań, wielkiego znaczenia nabrała kwestia c z y n s z u mieszkaniowego.

Brak mieszkań większych i średnich został w znacznym stopniu zaspokojony przez nowe budownictwo mieszkaniowe, trwa natomiast dalej głód mieszkań najmniejszych.

Można nawet twierdzić, że brak mieszkań małych stale się wzmacnia, gdyż budownictwo tych mieszkań jest bardzo nikłe, a zapotrzebowanie na mieszkania najmniejsze stale rośnie. Trzeba tu również podkreślić, że odsetek mieszkań jednoizbowych w naszych miastach jest bardzo wysoki.

Dotychczas opublikowane wyniki Spisu Powszechnego z 1931 r. stwierdzają, iż w miastach naszych w ciągu dziesięciolecia 1921 — 1931 zaznaczył się wzrost zagęszczenia ludności w mieszkaniach jednoizbowych — przy równoczesnym spadku zagęszczenia w mieszkaniach większych.

Przytaczamy niżej zestawienie, ilustrujące powyższe zjawisko dla kilku wielkich miast naszych.

Na jedno mieszkanie przypada przeciętnie osób

	o 1 izbie	o 2 izbach	o 3 izbach	o 4 izbach i więcej	Ogółem
Warszawa 1921	3.73	4.75	5.39	5.92	4.67
1931	3.98	4.73	5.11	5.43	4.59
Kraków 1921	3.50	4.64	5.08	5.52	4.47
1931	3.53	4.35	4.59	5.06	4.25
Lwów 1921	3.17	4.23	4.69	5.22	4.24
1931	3.43	4.18	4.54	4.95	4.13

Analogiczna sytuacja, jak wskazują dane spisów powszechnych, zarysowuje się i w mniejszych miastach.

Ta wzrastająca rozpiętość w warunkach zamieszkiwania lokatorów mieszkań najmniejszych i mieszkańców wszystkich pozostałych lokali stwarza specyficzne „nożyce mieszkaniowe“ i stanowi zjawisko groźne, nad którym niepodobna przejść do porządku dziennego¹⁾.

W ciągu ostatnich lat, które dzielą nas od 1931 r. brak było czynników, któreby wpływały na poprawę powyższej sytuacji, przeciwnie można sądzić, że warunki zamieszkiwania w lokalach jednoizbowych pogarszają się w dalszym ciągu²⁾.

Pewna poprawa sytuacji mieszkaniowej wśród pracowników umysłowych, śred-

¹⁾ Szerzej omawiałem to zagadnienie w pracy: „Zagadnienie mieszkaniowe współczesnej Warszawy“, Warszawa 1935.

²⁾ Materiałów w tej sprawie dostarcza praca A. Zdanowskiego „Warunki mieszkaniowe robotników“, wydana przez Instytut Gosp. Społecznego w 1936 r.

niozamożnych, polegająca zazwyczaj na uzyskaniu większych mieszkań, dokonana została kosztem redukcji innych pozycji budżetów pracowniczych³⁾.

Na omawiane wyżej zmiany warunków zamieszkiwania ludności niezamożnej i średnio zamożnej ogromny wpływ wywarła rewaloryzacja komornego, a następnie spadek zarobków i bezrobocie.

Wskutek działania tych czynników rola wydatków na mieszkanie w budżetach robotniczych i pracowniczych wzrosła bardzo znacznie i dziś wydatki na mieszkanie stanowią, po wydatkach na żywność, najpoważniejszą pozycję budżetową. Znaczenie tej pozycji jest tem większe, że komorne stanowi z reguły niepodzielną kwotę miesięczną, którą nie łatwo zapłacić z drobnych zarobków robotniczych.

W związku z podkreślonymi wyżej momentami, kwestia ceny mieszkania stała się czynnikiem decydującym o warunkach mieszkaniowych.

Pomimo fatalnych warunków mieszkaniowych naszych miast i stale pogarszającej się sytuacji w mieszkaniach najmniejszych, brak nam dotąd planu akcji wszechstronnej i zakrojonej na skalę ogólną krajową, zmierzającej do poprawy warunków zamieszkiwania ludności niezamożnej.

Polityka kredytowa, w dziedzinie budownictwa mieszkaniowego, skierowana była początkowo na obudzenie jakiegokolwiek budownictwa, bez względu na rozmiary, typ i przeznaczenie budowanych mieszkań. Ostatnio dopiero stworzono pewne, nieznaczne zresztą, prerogatywy dla budownictwa mieszkań drobnych. Sprawa czynszu mieszkaniowego do tej pory nie jest związana z kwestią kredytów budowlanych.

Inicjatywa prywatna nie zaznaczyła się u nas w dziedzinie budownictwa mieszkań małych i tanich i niema podstaw do oczekiwania żeby ten stan uległ zmianie.

Oficjalnym wyrazem uznania, iż budownictwo prywatne nie rozwiąże zagadnienia mieszkaniowego warstw pracujących, jest powołanie do życia T. O. R., które korzystając z funduszy publicznych prowadzi budowę mieszkań robotniczych.

Mimo powołania do życia Tow. Osiedli Robotniczych, które operuje funduszami bardzo nieznacznymi, dotychczasowe próby posunięcia naprzód zagadnienia mieszkaniowego w wielkich miastach naszych uważać trzeba za zupełnie niewystarczające.

Ażeby publiczne budownictwo mieszkań drobnych i tanich mogło być uznane za potrzebę zasadniczą, należy osiągnąć zmianę podstawowych nastawień w stosunku do tego budownictwa.

Kryzys i brak środków nie stanowiły najgłębszej przyczyny marazmu w dziedzinie budownictwa mieszkaniowego. Przed kryzysem nie było u nas również budownictwa mieszkaniowego, zmierzającego do zaspokojenia najpilniejszych potrzeb mieszkaniowych, a w obecnej publicznej działalności inwestycyjnej budownictwo mieszkaniowe wciąż jeszcze gra zbyt małą rolę.

Tylko masowe publiczne budownictwo mieszkań małych i przystosowanych do możliwości płatniczej robotników może u nas poprawić sytuację.

Zasadniczą wytyczną publicznej polityki mieszkaniowej winno być dążenie do zapewnienia jaknajszerszym warstwom pewnego minimum warunków mieszkaniowych, niezbędnego dla zdrowia.

³⁾ Ciekawe światło na to przekształcenie rzuca artykuł L. Landau'a „Zmiany w warunkach mieszkaniowych pracowników umysłowych w latach 1928 — 1935”, Kronika Warszawy Nr. 3 za rok 1935.

Mieszkanie drobne zasługuje na traktowanie przynajmniej na równi z artykułami pierwszej potrzeby, których dostarczenie w należytej ilości i po odpowiedniej cenie stanowi z reguły troskę ciał publicznych.

Kredyty z funduszy publicznych, przeznaczone na budownictwo mieszkaniowe, winny popierać tylko budowę mieszkań drobnych, pozostawiając lokaty w budowie mieszkań średnich i większych kapitałom prywatnym. Przy udzielaniu takich kredytów należałoby uwzględnić poziom czynszów w domach budowanych.

Na rozważenie zasługuje sprawa premiowania prywatnego budownictwa mieszkań drobnych, których właściciele zobowiążą się do pobierania niskiego czynszu.

Polityka podatkowa państwowa i samorządowa może być wyzyskana dla poparcia budujących i utrzymujących na pewnym poziomie drobne i tanie mieszkania. Zniżki podatkowe udzielane budującym winny być głęboko zróżnicowane w kierunku przyznania największych ulg budującym małe — tanie mieszkania. Analogicznie należałoby przyznać zniżki podatkowe osobom remontującym i utrzymującym w dobrym stanie domy o mieszkaniach małych i tanich.

Samorzutne robotnicze budownictwo drobnych domków, rozpowszechnione na peryferiach miast, zasługuje na pomoc i opiekę. Pozostawiony sam sobie ten typ budownictwa stanowi groźną zaporę dla rozwoju miast¹⁾.

Dla wprowadzenia wielkomiejskiego zagadnienia mieszkaniowego na nowe tory, niezbędna jest koordynacja prac wszystkich czynników, działających w tej dziedzinie: państwa, samorządów i instytucji publicznych. Do takiej koordynacji doprowadzić może podjęcie prac nad planem kilkoletnim w dziedzinie budownictwa mieszkaniowego. Plan ustalić winien gospodarcze wytyczne akcji i określić rolę poszczególnych czynników realizujących. Sądzymy, że decydujący głos w ustaleniu i realizacji planów lokalnych winien mieć samorząd terytorialny.

¹⁾ W tej sprawie zasługują na uwagę tezy zawarte w pracy Adama Zębalskiego „Osadnictwo robotnicze”, wydanej przez Instytut Spraw Społecznych w 1935 r.

BIURO TECHNICZNO-BUDOWLANE

Inż. J. SZMIGIELSKI i S-ka

Warszawa, ul. Ś-to Krzyska 16, telefon 657 - 92

Bezpłatna poradnia w sprawach odwilgocenia, osuszania i odwodnienia budynków i mieszkań.

Wykonywanie wszelkich robót hydroizolacyjnych.

Sprzedaż produktów uszczelniających i izolacyjnych światowych firm (Tricosal, Tricosal S III, Fluat, Acosal i t. p.).

M. ŁEMPICKI S. A.

TELEFONY:

WARSZAWA SOSNOWIEC KATOWICE WILNO
9.89-90, 8-20-11 1.09 3.31-42 20.38

Pałe żelbetowe: pneumat. betonowane, lane i zaciskane in.

Wszelkie roboty fundamentowe nad i podziemne.

Budownictwo podziemne.

Instalacje odwadniające, cementowanie, badanie terenów.

Studia artyz. i bad. gruntu

Najwyższe odznaczenie na Międzynarodowej Wystawie 1927 r.

Dyplom Honorowy. Odznaczenia. Dyplomy uznania: Łódź 1903

Warszawa 1910 r. Medale złote: Warszawa 1896. Łódź 1903.

RYCHŁOWSKI i S-KA Sp. z oar.

BIURO HYDROLOGICZNO-INŻYNIERSKIE
Warszawa, Krucza 24. Tel. 8.10-24 i 9.65-18. Firma egz. od r 1894

Badania gruntów pod budawle Bud. studzian artyz. Laboratorium
gruntoznawcze. Analizy fiz.-mech. gruntów. Opracowano przeszło
982 sprawozdań naukowych z dziedz. hydro-geologiczn. badań gruntu.

PRZEMYSŁ KAMIENIARSKI
POD KIERUNKIEM FACHOWYM
STANISŁAWA TANIEWICZA

WYKONAWA
LICOWANIE BUDYNKÓW GRAN-
TEM, MARMUREM I PIASKOWCEM,
ORAZ ROBOTY POMNIKOWE

WARSZAWA, DZIKA 19, TEL. 11-96-16

J. PRZEŹDZIECKI

PRZEDSIĘBIORSTWO

WIERTNICZE

WARSZAWA, UL. JANA KAZIMIERZA 13, NA WOLI

TELEFON 650-24

MATERJAŁY
BUDOWLANE

„KORKOLIT”

Wylączna przedst.

S. RULSKI

WARSZAWA

Żórawia Nr 35.

Telefon 9.59-92

Jedyny praktyczny materiał konstrukcyjno-
izolacyjny wyrobu polskiego, składając-
się z korka, cementu, oraz innych skład-
ników. Służy do ocieplania strypów
i podłóg, oraz ścian wszelkiego rodzaju.
Płyty konstrukcyjne na ściany dzia-
łowe i t. p. Sposób wykonania tani i łatwy,
na wszelkich zaprawach budowlanych,
oraz na kładzie asfaltowa-korkowym. Wymiar
płyt 1.00 x 0.50 mtr.

Żądać w składach materj. budowl.

FABRYKA ŻYRANDOLI ELEKTRYCZNYCH

A. MARCINIAK, Sp. Akc.

WARSZAWA

Zarząd i Fabryka: Wronia 23, tel. 595-08 i 592-02

WZOROWNIA: ŻŁOTA 49, TEL. 2.60-76, 6.60-60

FABRYKA
JAN SERKOWSKI
S. A.

WARSZAWA, NOWOLIPIE 78.

Gazowe piece kąpielowe ATIS, gazowe
kuchnie, kuchenki i t. d. Kuchenki soiry-
tusowe ATIS. Elektr. lampy. Żyrandole.

TOWARZ. OSUSZANIA BUDYNKÓW

T. O. B.

Sp. z o. o.

REPREZENTACJA

E. CZAJEWICZ

Budowniczy

Warszawa, Nowogrodzka 34

Tel. 9.91-33

POMORSKIE ZAKŁADY CERAMICZNE

Sp. Akc.

w Grudziądzu, Pierackiego 59, tel. 16-46, 20-46

BIURO SPRZEDAŻY

Warszawa, Al. Ujazdowskie 30 m. 16, tel. 9-58-07

OKUCIA NOWOCZESNE

BRACIA LUBERT, S. A.

WARSZAWA, ŻŁOTA 34

TELEFONY: 690-10, 647-35 i 528-66.

WYTWÓRNIA BETONOWYCH
NASAD KOMINOWYCH

wł. EDWARD CZAJEWICZ budown.

» B O L T O «

Warszawa, Nowogrodzka 34 tel. 9.91-33

FABRYKA WYROBÓW BETONOWYCH

K. GAGATNICKI, S. MODELSKI i B. SŁOMCZYŃSKI

WARSZAWA, TYSZKIEWICZA 25. TELEF. 6.05-95

Schody, posadzki, krawężniki do kwietników, tralki,

wazony, płyty, kręgi studzienne, słupy i t. d.

■ Przedsięb. Budowlane

**WARSZAWSKIE TOWARZYSTWO
TECHNICZNO-BUDOWLANE**

WARSZAWA

Plac Trzech Krzyży 9, Tel. 9.02-56

WYKONYWA WSZELKIE ROBOTY
W ZAKRES BUDOWNICTWA WCHODZĄCE

PRZEDSIĘBIORSTWO
INŻYNIERYJNO-BUDOWLANE

TADEUSZ BRZEZIŃSKI

WARSZAWA

MARSZAŁKOWSKA 6, TELEF. 972-60

BIURO INŻYNIERYJNO-BUDOWLANE

Inż. W. FILANOWICZ

i B. SUCHOWOLSKI

WARSZAWA, ul. Ks. SKORUPKI 7, Tel. 919-56

**Przedsiębiorstwo
Budowlane
ALEKSANDER GUTT**

Warszawa,
Aleja Szustra 36

PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT
INŻYNIERYJNO-BUDOWLANYCH

SOSONKO i W. WOJCIECHOWSKI

INŻYNIEROWIE

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

WARSZAWA, KRUCZA 8. TELEF. 8.81-84

BIURO

INŻYNIERYJNO-BUDOWLANE

Inż. ZYGMUNT ZARZECKI

WARSZAWA, LWOWSKA 19
TELEFON 940-85

**Przedsiębiorstwo
Budowlane**

A. i R. RZECZKOWSCY

Warszawa

Zajęcza 8, Telef.: 6.74-85, 11 89-85

BUDOWNICTWO

Przedsiębiorstwo
robót budowlanych
Spółka z ogr. odpowiedzialn.

Warszawa
Mazowiecka 11 m 24, Telefon 293-95

I. SINGER, ZAKŁ. PRZEM.

„FELZYTYN i TROCAL“

WARSZAWA, KREDYTOWA 18

DO P.P. ARCHITEKTÓW

RZ-PLITEJ POLSKIEJ

Na przyszły sezon budowlany wydajemy w ilości 5.000 egzemplarzy bogato ilustrowany wykaz robót, obejmujący wszelkie objekty wykonane naszymi szlachetnymi wyprawami „FELZYTYN“ i „SKALENIT“.

Nie będąc w stanie, ze względu na ilość obiektów wykonanych w całej Polsce naszymi wyprawami, zebrać we własnym zakresie niezbędnych nam danych (nazwa i miejsce obiektu, nazwisko projektodawcy) oraz fotografii, zwracamy się do WPanów z uprzejmą prośbą o nadesłanie ich (o ile możliwe z fotografią za którą zwrócimy ewt koszty) pod naszym adresem.

Ze względu na to, że prospekty nasze docierają do najszerszych sfer zainteresowanych branżą budowlaną, prosimy o przychylne i możliwie szybkie załatwienie naszej prośby.

Z poważaniem

I. SINGER, ZAKŁ. PRZEM.

„FELZYTYN i TROCAL“

OGŁOSZENIA

Komunikat SARP dociera do rąk wszystkich zrzeszonych w Polsce architektów, wobec czego ogłaszanie się w Komunikacie przez Firmy służące przemysłowi budowlanemu mają szansę jak **najwłaściwszego zastosowania swoich ofert.**

Ceny ogłoszeń: na okładce strony 3 i 4-ej zł. 200 za całą stronę, pół strony 110, czwarta część strony 60, ósma część strony 30, przed tekstem cała strona 150, pół strony 80, czwarta część 45, ósma część strony 25.

Informacje i przyjmowanie ogłoszeń, Czackiego 3-5 SARP. we wtorki i piątki od 17-ej do 19-tej, tel. 652-15

Cena oddzielnego numeru w sprzedaży zł. 1.50

